Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (prvo vijeće)

26. siječnja 2017.*

„Žalba – Tržišno natjecanje – Zabranjeni sporazumi – Belgijsko, njemačko, francusko, talijansko, nizozemsko i austrijsko tržište kupaonske opreme – Odluka kojom se utvrđuje povreda članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru – Usklađivanje cijena i razmjena osjetljivih poslovnih informacija – Jedinstvena povreda – Dokaz – Novčane kazne – Neograničena nadležnost – Razuman rok – Proporcionalnost“

U predmetu C-625/13 P,

povodom žalbe na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije, podnesene 29. studenoga 2013.,

Villeroy & Boch AG, sa sjedištem u Mettlachu (Njemačka), koji zastupaju M. Klusmann i T. Kreifels, *Rechtsanwälte*, uz asistenciju S. Thomasa, profesora,

žalitelj,

druga stranka u postupku je

Europska komisija, koju zastupaju L. Malferrari, F. Castillo de la Torre i F. Ronkes Agerbeek, u svojstvu agenata, s izabranom adresom za dostavu u Luxembourgu,

tuženik u prvostupanjskom postupku,

SUD (prvo vijeće),

u sastavu: A. Tizzano, potpredsjednik Suda, u svojstvu predsjednika prvog vijeća, M. Berger, E. Levits, S. Rodin (izvjestitelj) i F. Biltgen, suci,

nezavisni odvjetnik: M. Wathelet,

tajnik: K. Malacek, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 10. rujna 2015.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 26. studenoga 2015.,

donosi sljedeću

* * Jezik postupka: njemački

Presudu

1 Villeroy & Boch AG žalbom zahtijeva ukidanje presude Općeg suda Europske unije od 16. rujna 2013., Villeroy & Boch Austria i dr./Komisija (T-373/10, T-374/10, T-382/10 i T-402/10, neobjavljena, u daljnjem tekstu: pobijana presuda, EU:T:2013:455), u dijelu u kojem je navedeni sud tom presudom djelomično odbio njegovu tužbu za poništenje Komisijine Odluke C(2010) 4185 *final* od 23. lipnja 2010. o postupku primjene članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u (predmet COMP/39092 – Kupaonska oprema) (u daljnjem tekstu: sporna odluka) u dijelu u kojem se odnosi na njega.

Pravni okvir

Uredba (EZ) br. 1/2003

2 Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima [101. i 102. UFEU-a] (SL 2003., L 1, str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165. i ispravak SL 2016., L 173, str. 108.) u članku 23. stavcima 2. i 3. propisuje:

„2. Komisija može poduzetnicima i udruženjima poduzetnika odlukom propisati novčane kazne ako bilo namjerno ili nepažnjom:

(a) krše odredbe članka [101. ili 102. UFEU-a] […]

[…]

Za svakog poduzetnika i svako udruženje poduzetnika koje sudjeluje u povredi propisa, novčana kazna ne smije prelaziti 10% njegovog ukupnog prihoda u prethodnoj poslovnoj godini.

[…]

3. Pri određivanju iznosa novčane kazne uzet će se u obzir težina i trajanje povrede."

Smjernice iz 2006.

3 Smjernice o metodi za utvrđivanje kazni koje se propisuju u skladu s člankom 23. stavkom 2. točkom (a) Uredbe (EZ) br. 1/2003 (SL 2006., C 210, str. 2., u daljnjem tekstu: Smjernice iz 2006.) u točki 2. navode da pri određivanju novčanih kazni „Komisija mora uzimati u obzir i težinu i trajanje povreda" i da „izrečena kazna ne smije premašivati ograničenja utvrđena u članku 23. stavku 2. drugom i trećem podstavku Uredbe (EZ) br. 1/2003".

4 U točki 37. Smjernica iz 2006. navodi se:

„Unatoč tome što ove Smjernice daju opću metodologiju za utvrđivanje kazni, pojedinosti danog slučaja ili potreba za postizanjem preventivnog učinka u pojedinom slučaju mogu opravdati odstupanje od takve metodologije ili od ograničenja navedenih u točki 21."

Okolnosti spora i sporna odluka

5 Proizvodi na koje se zabranjeni sporazum odnosi su kupaonska oprema iz jedne od triju sljedećih podskupina proizvoda: sanitarne armature, pregrade za tuš kabine i njihovi dodatni dijelovi te sanitarna keramika (u daljnjem tekstu: tri podskupine proizvoda)

6 Opći sud je okolnosti spora izložio u točkama 1. do 19. pobijane presude i mogu se sažeti kako slijedi.

7 Komisija je spornom odlukom utvrdila postojanje povrede članka 101. stavka 1. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru od 2. svibnja 1992. (SL 1994., L 1, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 11., svezak 106., str. 4., u daljnjem tekstu: Sporazum o EGP-u) u sektoru kupaonske opreme. Ta se povreda, u kojoj je sudjelovalo 17 poduzeća, odvijala tijekom različitih razdoblja između 16. listopada 1992. i 9. studenoga 2004. u obliku niza protutržišnih sporazuma ili usklađenog djelovanja na području Belgije, Njemačke, Francuske, Italije, Nizozemske i Austrije.

8 Točnije, Komisija je u spornoj odluci navela da se utvrđena povreda sastojala od, kao prvo, usklađivanja godišnjih povećanja cijena i drugih elemenata određivanja cijena od strane spomenutih proizvođača kupaonske opreme, u okviru redovitih sastanaka unutar nacionalnih strukovnih udruženja, kao drugo, utvrđivanja ili usklađivanja cijena prilikom posebnih događaja, poput povećanja troškova sirovina, uvođenja eura i uvođenja naplate cestarine, i, treće, otkrivanja i razmjene osjetljivih poslovnih informacija. Komisija je također utvrdila da je utvrđivanje cijena u sektoru kupaonske opreme slijedilo jednogodišnji ciklus. U tom su smislu proizvođači određivali cjenike koji su, u pravilu, ostajali na snazi godinu dana i služili kao osnova za poslovne odnose s trgovcima na veliko.

9 Villeroy & Boch i ostali tužitelji u prvostupanjskom postupku, Villeroy & Boch Austria GmbH (u daljnjem tekstu: Villeroy & Boch Austrija), Villeroy & Boch SAS (u daljnjem tekstu: Villeroy & Boch Francuska) i Villeroy & Boch Belgium SA (u daljnjem tekstu: Villeroy & Boch Belgija) posluju u sektoru kupaonske opreme. Villeroy & Boch drži u cijelosti udjele u kapitalu društava Villeroy & Boch Austrija, Villeroy & Boch Francuska, Villeroy & Boch Belgija, Ucosan BV i njegovih društava kćeri te društva Villeroy & Boch SARL (u daljnjem tekstu: Villeroy & Boch Luksemburg).

10 Masco Corp. i njegova društva kćeri, među kojima su Hansgrohe AG, koji proizvodi sanitarne armature, i Hüppe GmbH, koji proizvodi pregrade za tuš kabine, obavijestili su 15. srpnja 2004. Komisiju o postojanju zabranjenog sporazuma u sektoru kupaonske opreme te su zatražili oslobađanje od novčanih kazni na temelju Obavijesti Komisije o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni u slučajevima kartela (SL 2002., C 45, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 62., u daljnjem tekstu: Obavijest o suradnji iz 2002.) ili, podredno, smanjenje iznosa novčanih kazni koje im mogu biti izrečene. Komisija je 2. ožujka 2005. donijela uvjetnu odluku o oslobađanju od kazni u korist društva Masco, sukladno točki 8. podtočki (a) i točki 15. te obavijesti.

11 Dana 9. i 10. studenoga 2004. Komisija je provela nenajavljene pretrage u prostorijama nekoliko društava i nacionalnih strukovnih udruženja koja djeluju u sektoru kupaonske opreme.

12 Grohe Beteiligungs GmbH i njegova društva kćeri te American Standard Inc. (u daljnjem tekstu: Ideal Standard) zatražili su 15. odnosno 19. studenog 2004. oslobađanje od novčanih kazni na temelju Obavijesti o suradnji iz 2002. ili, podredno, smanjenje njihova iznosa.

13 Nakon što je u razdoblju od 15. studenoga 2005. do 16. svibnja 2006. nekolicini društava i udruženja koja posluju u sektoru kupaonske opreme, uključujući tužitelje u prvostupanjskom postupku, uputila zahtjeve za pružanje informacija, Komisija je 26. ožujka 2007. donijela obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama i dostavila je spomenutim subjektima.

14 Dana 17. odnosno 19. siječnja 2006. Roca SARL i Hansa Metallwerke AG i njegova društva kćeri također su zatražili oslobađanje od novčanih kazni na temelju Obavijesti o suradnji iz 2002. ili, podredno, smanjenje njihova iznosa. Aloys F. Dornbracht GmbH & Co. KG Armaturenfabrik podnio je 20. siječnja 2006. sličan zahtjev.

15 Između 12. i 14. studenoga 2007. održana su saslušanja na kojima su sudjelovali tužitelji u prvostupanjskom postupku. Dana 9. srpnja 2009. Komisija je poslala dopis o činjenicama u predmetu i privukla pozornost spomenutih tužitelja na određene dokaze na kojima je namjeravala utemeljiti konačnu odluku, nakon čega je uputila zahtjeve za pružanjem dodatnih informacija, među ostalim spomenutim tužiteljima. Dana 23. lipnja 2010. Komisija je donijela spornu odluku. U toj odluci smatrala je da su djelovanja opisana u točki 8. ove presude dio sveobuhvatnog plana koji je imao za cilj ograničiti tržišno natjecanje među adresatima spomenute odluke i da predstavljaju jedinstvenu i trajnu povredu koja se odnosila na tri podskupine proizvoda, a obuhvaćala je područje Belgije, Njemačke, Francuske, Italije, Nizozemske i Austrije. U tom smislu osobito je istaknula da su se navedena djelovanja odvijala po ponavljajućem obrascu koji se pokazao istim u šest država članica obuhvaćenih njezinom istragom. Također je istaknula postojanje nacionalnih strukovnih udruženja koja su se odnosila na sve tri podskupine proizvoda, koje je nazvala „koordinacijska tijela”, nacionalnih strukovnih udruženja čiji su se članovi bavili djelatnošću koja se odnosila na najmanje dvije od triju podskupina proizvoda, koje je nazvala „udruženja za više proizvoda”, kao i specijaliziranih udruženja čiji su se članovi bavili djelatnošću vezanom uz jednu od te tri podskupine proizvoda. Naposljetku, utvrdila je postojanje središnje skupine poduzetnika koja je sudjelovala u zabranjenom sporazumu u različitim državama članicama i u okviru koordinacijskih tijela i udruženja za više proizvoda.

16 Prema Komisiji, tužitelji u prvostupanjskom postupku sudjelovali su u predmetnoj povredi kao članovi sljedećih udruženja: IndustrieForum Sanitär, koji je od 2001. zamijenio Freundeskreis der deutschen Sanitärindustrie, Arbeitskreis Baden und Duschen, koji je od 2003. zamijenio Arbeitskreis Duschabtrennungen i Fachverband Sanitär-Keramische Industrie (u daljnjem tekstu: FSKI) u Njemačkoj, Arbeitskreis Sanitärindustrie (u daljnjem tekstu: ASI) u Austriji, Vitreous China-group (u daljnjem tekstu: VCG) u Belgiji, Sanitair Fabrikanten Platform u Nizozemskoj i Association française des industries de céramique sanitaire (AFICS) u Francuskoj. Što se tiče povrede počinjene u Nizozemskoj, Komisija je u uvodnoj izjavi 1179. sporne odluke u biti utvrdila da se poduzetnicima koji su u njoj sudjelovali ne može izreći novčana kazna s te osnove zbog nastupanja zastare.

17 U članku 1. sporne odluke Komisija je nabrojila poduzetnike koje kažnjava za povredu članka 101. UFEU-a i članka 53. Sporazuma o EGP-u s početkom od 1. siječnja 1994., zbog njihova sudjelovanja u zabranjenom sporazumu u sektoru kupaonske opreme u Belgiji, Njemačkoj, Francuskoj, Italiji, Nizozemskoj i Austriji u različitim razdobljima između 16. listopada 1992. i 9. studenoga 2004. Što se tiče tužiteljâ u prvostupanjskom postupku, Komisija je u članku 1. stavku 1. spomenute odluke kaznila Villeroy & Boch za sudjelovanje u spomenutoj jedinstvenoj povredi od 28. rujna 1994. do 9. studenoga 2004., a njegova društva kćeri Villeroy & Boch Belgija, Villeroy & Boch Francuska i Villeroy & Boch Austrija za razdoblja najranije od 12. listopada 1994. do 9. studenoga 2004.

18 Komisija je u članku 2. stavku 8. sporne odluke izrekla novčane kazne, kao prvo, društvu Villeroy & Boch u iznosu od 54 436 347 eura, kao drugo, solidarno društvima Villeroy & Boch i Villeroy & Boch Austrija u iznosu od 6 083 604 eura, kao treće, solidarno društvima Villeroy & Boch i Villeroy & Boch Belgija u iznosu od 2 942 608 eura te kao četvrto, solidarno društvima Villeroy & Boch i Villeroy & Boch Francuska u iznosu od 8 068 441 eura. Ukupni iznos novčanih kazni izrečenih tužiteljima u prvostupanjskom postupku stoga je iznosio 71 531 000 eura.

19 Komisija se u svrhu izračuna tih novčanih kazni oslonila na Smjernice iz 2006.

Postupak pred Općim sudom i pobijana presuda

20 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 8. rujna 2010. žalitelj je pokrenuo postupak u predmetu T-374/10 radi poništenja sporne odluke u dijelu u kojem se odnosi na njega ili, podredno, smanjenja iznosa izrečenih mu novčanih kazni.

21 Žalitelj je u prilog zahtjevu za poništenje pred Općim sudom istaknuo da je Komisija utvrđenu povredu pogrešno kvalificirala kao jedinstvenu, složenu i trajnu povredu te, podredno, da je time povrijedila obvezu obrazlaganja, među ostalim jer nije dovoljno precizno razgraničila mjerodavna tržišta.

22 Villeroy & Boch također je tvrdio da nije počinio povredu na mjerodavnim tržištima u proizvodnom i zemljopisnom smislu, odnosno u Belgiji, Njemačkoj, Francuskoj, Italiji, Nizozemskoj i Austriji. Preciznije, što se tiče povreda navodno počinjenih u Njemačkoj, Francuskoj i Austriji, Villeroy & Boch ustvrdio je da se njemu ne može pripisati odgovornost za protutržišno ponašanje njegovih društava kćeri.

23 Naposljetku, Villeroy & Boch osporio je solidarni karakter novčanih kazni koje su mu izrečene i istaknuo, podredno, da iznos tih novčanih kazni treba smanjiti, osobito s obzirom na to da je Komisija pogrešno uzela u obzir prodaju koja nije povezana s povredom, da je taj iznos neproporcionalan, čime se povređuje članak 23. stavak 3. Uredbe br. 1/2003, i s obzirom na prekomjerno trajanje upravnog postupka.

24 Žalitelj je podredno podnio zahtjev za smanjenje iznosa izrečenih novčanih kazni.

25 Opći je sud u točki 395. pobijane presude smatrao da Komisija nije dokazala da je Villeroy & Boch sudjelovao u jedinstvenoj predmetnoj povredi prije 12. listopada 1994. Međutim, djelomično poništenje članka 1. stavka 7. sporne odluke koje je Opći sud proglasio nije utjecalo na iznos novčanih kazni izrečenih društvu Villeroy & Boch u članku 2. stavku 8. navedene odluke. Naime, kao što to jasno proizlazi iz tablice D u spornoj odluci, Komisija je u svrhu tog izračuna uzela u obzir njegovo sudjelovanje u povredi tek od 12. listopada 1994.

26 Opći je sud pobijanom presudom odbio tužbu u preostalom dijelu.

Zahtjevi stranaka

27 Žalitelj od Suda zahtijeva da:

— u cijelosti ukine pobijanu presudu u dijelu u kojem je tom presudom Opći sud djelomično odbio njegovu tužbu;

— podredno, djelomično poništi članak 1. sporne odluke u obliku kako proizlazi iz pobijane presude, u dijelu u kojem se odnosi na njega;

— podredno tomu, primjereno smanji novčanu kaznu koja mu je izrečena u skladu s člankom 2. sporne odluke;

— podredno tomu, vrati predmet Općem sudu na ponovno odlučivanje, i

— naloži Komisiji snošenje troškova.

28 Komisija od Suda zahtijeva da:

— odbije žalbu u cijelosti kao djelomično nedopuštenu i djelomično očito neosnovanu i

— naloži žalitelju snošenje troškova.

O žalbi

29 U prilog žalbi žalitelj iznosi jedanaest žalbenih razloga.

Prvi žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

30 Žalitelj svojim prvim žalbenim razlogom tvrdi da je Opći sud na njegovu štetu počinio nekoliko pogrešaka koje se tiču prava u pogledu radnji počinjenih u Francuskoj.

31 Opći je sud, odlučujući u istom vijeću, s istim sucem izvjestiteljem, istog dana i u pogledu istih pitanja i iste odluke, dva dokazna elementa, odnosno izjave koje je društvo Ideal Standard dalo u okviru pokajničkog programa i izjave društva Roca, ocijenio dijametralno suprotno u pobijanoj odluci i u presudi od 16. rujna 2013., Keramag Keramische Werke i dr./Komisija (T-379/10 i T-381/10, neobjavljena, EU:T:2013:457, t. 118. do 120.), povrijedivši načelo jednakog postupanja i pretpostavke nedužnosti na štetu žalitelja.

32 Naime, u točkama 287. do 290. pobijane presude Opći sud smatrao je da izjave društava Ideal Standard i Roca dokazuju sudjelovanje društva Villeroy & Boch Francuska u tri sastanka AFICS-a organizirana tijekom 2004., u okviru kojih su se vodile nezakonite rasprave. Opći je sud u tom pogledu u bitnome podsjetio da svjedočenje jednog poduzetnika koji je zatražio primjenu pokajničkog programa ne može biti dokaz sukladno načelu *testis unus, testis nullus* (jedan svjedok kao nijedan), osim ako je takvo svjedočenje potkrijepljeno onim drugih sudionika u zabranjenom sporazumu. Međutim, prema stajalištu Općeg suda, to je slučaj u ovom predmetu jer je svjedočenje društva Ideal Standard dano u okviru zahtjeva za primjenu pokajničkog programa bilo potvrđeno izjavom društva Roca.

33 Žalitelj pak smatra da je takva ocjena dokaza Općeg suda očito u suprotnosti ocjeni tih istih dokaznih elemenata u presudi od 16. rujna 2013., Keramag Keramische Werke i dr./Komisija (T-379/10 i T-381/10, neobjavljena, EU:T:2013:457, t. 118. do 120.), koja se također odnosi na spornu odluku.

34 Isto tako, žalitelj smatra da je Opći sud dokaznu vrijednost izjave društva Duravit AG ocijenio na proturječan način u toj potonjoj presudi i u pobijanoj presudi, čime je povrijedio načelo jednakog postupanja s dokazima kao i načelo *in dubio pro reo*. Naime, u presudi od 16. rujna 2013., Keramag Keramische Werke i dr./Komisija (T-379/10 i T-381/10, neobjavljena, EU:T:2013:457, t. 115. i 116.), Opći je sud smatrao da se ta izjava ne može upotrijebiti protiv žaliteljâ u tom predmetu s obzirom na to da im nije bila dostavljena u upravnom postupku. S druge strane, Opći sud prihvatio je uzeti u obzir tu istu izjavu u pobijanoj presudi. Tako je taj sud u točki 293. te presude naveo da iako se sporna odluka „ne oslanja” na spomenutu izjavu, to ne mijenja činjenicu da je njome potvrđena izjava društva Ideal Standard u pogledu sadržaja nezakonitih rasprava koje su se „vjerojatno” vodile 25. veljače 2004.

35 Osim toga, žalitelj tvrdi da je Opći sud, stavivši mu na teret izjavu društva Duravit, za koju je međutim znao da je u odnosu na njega nedopuštena i da je ni Komisija nije uzela u obzir u spornoj odluci, izmijenio obrazloženje te odluke i povrijedio članak 263. i članak 296. drugi stavak UFEU-a.

36 Budući da se u vezi s povredom koja se navodno može pripisati žalitelju u Francuskoj nije pozvalo ni na jedan drugi dokaz, osuda tog društva u pogledu radnji počinjenih u Francuskoj temelji se na gore spomenutim pogreškama koje se tiču prava.

37 Komisija zahtijeva da se prvi žalbeni razlog odbije.

Ocjena Suda

38 Kako bi se odgovorilo na prvi žalbeni razlog, treba podsjetiti da Sud u okviru žalbenog postupka načelno ne može nadzirati ocjenu dokazne snage dokumenta koju je proveo Opći sud. Naime, kao što proizlazi iz članka 256. UFEU-a i članka 58. prvog stavka Statuta Suda Europske unije, žalba je ograničena na pravna pitanja. Opći sud stoga je jedini nadležan za utvrđivanje i ocjenu relevantnih činjenica kao i za ispitivanje dokaznih elemenata, osim u slučaju njihova iskrivljavanja (vidjeti osobito presudu od 2. listopada 2003., Salzgitter/Komisija, C-182/99 P, EU:C:2003:526, t. 43. i navedenu sudsku praksu), na što se nije pozivalo u predmetnom slučaju.

39 Međutim, u skladu s ustaljenom sudskom praksom, pitanje je li obrazloženje presude Općeg suda proturječno ili dostatno pravno je pitanje koje se kao takvo može postaviti u okviru žalbe (vidjeti osobito presudu od 21. rujna 2006., Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/Komisija, C-105/04P, EU:C:2006:592, t. 71. i navedenu sudsku praksu).

40 Opći sud je u predmetnom slučaju, u točki 287. pobijane presude, utvrdio da se Komisija oslonila na izjave društava Ideal Standard i Roca kako bi dokazala sudjelovanje društva Villeroy & Boch Francuska u sastancima AFICS-a u 2004. U točki 289. navedene presude Opći sud je istaknuo da iako iz sudske prakse proizlazi da je izjavu poduzetnika kojem je odobreno potpuno ili djelomično smanjenje novčanih kazni potrebno potkrijepiti ako je osporava jedna stranka, ništa se ne protivi tomu da takvo potkrjepljenje proizađe iz svjedočenja drugog poduzetnika koji je sudjelovao u zabranjenom sporazumu, čak i ako je i tom potonjem poduzetniku odobreno smanjenje novčanih kazni. Nakon što je ispitao dokaznu vrijednost izjave društva Roca, Opći je sud u točki 290. iste presude zaključio da izjava društva Ideal Standard, koja je potkrijepljena izjavom društva Roca, u dovoljnoj mjeri dokazuje sadržaj predmetnih nezakonitih rasprava.

41 Žalitelj tvrdi da je to obrazloženje protivno onom iz presude od 16. rujna 2013., Keramag Keramische Werke i dr./Komisija (T-379/10 i T-381/10, neobjavljena, EU:T:2013:457).

42 Međutim, valja podsjetiti da se u skladu s ustaljenom sudskom praksom obveza Općeg suda da obrazloži svoje presude načelno ne može proširiti do te mjere da on mora opravdati rješenje primijenjeno u jednom predmetu u odnosu na rješenje primijenjeno u drugom predmetu koji se vodio pred njime, čak i ako se odnosilo na istu odluku (vidjeti presudu od 11. srpnja 2013., Team Relocations i dr./Komisija, C-444/11 P, neobjavljena, EU:C:2013:464, t. 66. kao i navedenu sudsku praksu).

43 Slijedom navedenog, argument koji se temelji na proturječnom obrazloženju pobijane presude i presude od 16. rujna 2013., Keramag Keramische Werke i dr./Komisija (T-379/10 i T-381/10, neobjavljeno, EU:T:2013:457) treba odbiti.

44 Što se tiče žaliteljeva argumenta da mu Opći sud nije mogao staviti na teret izjavu društva Duravit, treba utvrditi da se on temelji na pogrešnom tumačenju pobijane presude. Naime, ta izjava spomenuta je u točki 293. pobijane presude samo kako bi se odgovorilo na argument tužiteljâ u prvostupanjskom postupku u okviru kojeg se pozivalo na spomenutu izjavu i željela dovesti u pitanje istinitost izjava društava Ideal Standard i Roca. Opći sud stoga nije uzeo u obzir izjavu društva Duravit kao element koji se žalitelju stavlja na teret, kao što je to potvrđeno u točki 295. spomenute presude, u kojoj je Opći sud utvrdio da su izjave društava Ideal Standard i Roca dovoljne za dokazivanje postojanja povrede članka 101. stavka 1. UFEU-a.

45 S obzirom na prethodna razmatranja, prvi žalbeni razlog valja odbiti kao neosnovan.

Drugi žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

46 Žalitelj drugim žalbenim razlogom, podijeljenim u dva dijela, tvrdi, kao prvo, da je Opći sud povrijedio obvezu obrazlaganja jer u točki 233. pobijane presude odbio njegov tužbeni razlog koji se odnosi na nepostojanje povrede u Italiji na temelju pogrešne pretpostavke da on nije osporio činjenicu da je znao za protutržišna djelovanja na području te države članice.

47 Kao drugo, žalitelj tvrdi da se, što se tiče materijalne ocjene i pripisivanja povrede navodno počinjene u Italiji, pobijanom presudom povređuju pravila logike i zabrana diskriminacije. Naime, Opći je sud u točki 234. pobijane presude žalitelju pripisao tu povredu koju je počinila treća osoba na temelju njegova navodnog saznanja za spomenutu povredu, i to iako žalitelj nije poslovao u Italiji i nije sudjelovao u sastancima strukovnih udruženja u toj državi članici. Međutim, istodobno su glavni prigovori protiv navodnih glavnih počinitelja iste povrede velikim dijelom ili u potpunosti odbijeni u tri druge presude koje se odnose na spornu odluku, koje je isti dan donijelo isto vijeće Općeg suda, sastavljeno od istih sudaca.

48 Tako je Opći sud u točkama 335. i sljedećima presude od 16. rujna 2013., Duravit i dr./Komisija (T-364/10, neobjavljena, EU:T:2013:477), utvrdio da se društvima Duravit, Duravit SA i Duravit BeLux SPRL/BVBA ne može staviti na teret ni sudjelovanje u povredama počinjenima u Italiji ni saznanje za njih, iako su bili prisutni na talijanskom tržištu posredstvom zajedničkog poduzetnika.

49 Isti zaključak u pogledu istovjetnih pitanja glede Italije proizlazi iz jedne druge presude koju je istog dana donijelo isto vijeće s istim sucem izvjestiteljem, odnosno presude od 16. rujna 2013., Wabco Europe i dr./Komisija (T-380/10, EU:T:2013:449, t. 70. i sljedeće). Naime, Opći je sud u toj presudi naveo da se poduzetnici koji su dio grupe Ideal Standard, usprkos dokazanom sudjelovanju u sastancima strukovnog udruženja u Italiji, tijekom kojih su se vodile rasprave protivne pravilima tržišnog natjecanja, oslobađaju od odgovornosti za povredu u pogledu razdoblja od ožujka 1993. do ožujka 2000.

50 Opći je sud, za razliku od toga kako je postupio u pobijanoj presudi, na temelju istovjetnog obrazloženja također u presudi od 16. rujna 2013., Keramag Keramische Werke i dr./Komisija (T-379/10 i T-381/10, neobjavljena, EU:T:2013:457, t. 222.. 223.) djelomično poništio spornu odluku u pogledu povrede koja se stavljala na teret u Italiji.

51 S obzirom na prethodno navedeno, meritum ocjene dokaza koju je Opći sud proveo u točki 233. pobijane presude, u vezi s točkama 66. i sljedećima spomenute presude, ne može se prihvatiti.

52 Komisija zahtijeva da se drugi žalbeni razlog odbije.

Ocjena Suda

53 Što se tiče prvog dijela drugog žalbenog razloga, na temelju sadržaja točke 59. tužbe za poništenje, na koju se žalitelj poziva u prilog spomenutom žalbenom razlogu, treba utvrditi, kao što je to Opći sud u bitnome naveo u točki 233. pobijane presude, da je on samo osporio da je znao za protutržišna djelovanja u Italiji, bez isticanja ikakvih argumenata u prilog toj tvrdnji, koja nije potkrijepljena preciznim dokazima. Osim toga, spomenuta točka 59. odnosi se na prvi tužbeni razlog za poništenje, a ne na treći dio trećeg tužbenog razloga za poništenje, tako da se Općem sudu ne može prigovoriti da na njega nije odgovorio u okviru analize tog dijela trećeg tužbenog razloga u točkama 231. do 234. pobijane presude.

54 Iz toga slijedi da je prvi dio drugog žalbenog razloga neosnovan.

55 Što se tiče drugog dijela drugog žalbenog razloga, treba podsjetiti da, prema ustaljenoj sudskoj praksi, povreda članka 101. stavka 1. UEZ-a može biti posljedica ne samo izdvojenog djela, već također niza djêla ili trajnog ponašanja, čak i ako jedan ili više elemenata tog niza djêla ili tog trajnog ponašanja može isto tako sam po sebi i zasebno predstavljati povredu navedene odredbe. U skladu s tim, ako su različita djela dio „sveobuhvatnog plana" zbog njihova istovjetnog cilja kojim se narušava tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu, Komisija može pripisati odgovornost za ta djela na temelju sudjelovanja u čitavoj povredi (vidjeti presudu od 24. lipnja 2015., Fresh Del Monte Produce/Komisija i Komisija/Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P i C-294/13 P, EU:C:2015:416, t. 156. kao i navedenu sudsku praksu).

56 Poduzetnik koji je sudjelovao u takvoj jedinstvenoj i složenoj povredi vlastitim ponašanjem, koje je obuhvaćeno pojmom sporazuma ili usklađenog djelovanja s protutržišnim ciljem u smislu članka 101. stavka 1. UFEU-a i kojim se namjeravalo pridonijeti ostvarivanju povrede u cjelini, stoga može također biti odgovoran za ponašanje drugih poduzetnika u okviru iste povrede tijekom čitavog razdoblja svojeg sudjelovanja u navedenoj povredi. Takav slučaj postoji kad se utvrdi da je navedeni poduzetnik vlastitim ponašanjem namjeravao pridonijeti zajedničkim ciljevima svih sudionika i da je znao za protupravna ponašanja koja su planirali ili proveli drugi poduzetnici radi ostvarivanja istih ciljeva, ili da ih je mogao razumno predvidjeti i da je bio spreman snositi povezani rizik (vidjeti presudu od 24. lipnja 2015., Fresh Del Monte Produce/Komisija i Komisija/Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P i C-294/13 P, EU:C:2015:416, t. 157. kao i navedenu sudsku praksu).

57 Poduzetnik je tako mogao izravno sudjelovati u svim protutržišnim ponašanjima koja čine jedinstvenu i trajnu povredu, u kojem slučaju mu Komisija može pripisati odgovornost za sva ta ponašanja pa stoga i za čitavu tu povredu. Poduzetnik je također mogao izravno sudjelovati samo u jednom dijelu protutržišnih ponašanja koja čine trajnu i jedinstvenu povredu, ali pritom znati za sva druga protutržišna ponašanja koja su planirali ili proveli drugi sudionici u zabranjenom sporazumu radi ispunjavanja istih ciljeva ili ih je mogao razumno predvidjeti i bio spreman snositi povezani rizik. U takvom slučaju Komisija također može pripisati tom poduzetniku odgovornost za sva protutržišna ponašanja koja čine takvu povredu i, slijedom toga, za tu čitavu povredu (vidjeti presudu od 24. lipnja 2015., Fresh Del Monte Produce/Komisija i Komisija/Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P i C-294/13 P, EU:C:2015:416, t. 158. kao i navedenu sudsku praksu).

58 Osim toga, kako bi se različita postupanja okarakterizirala kao jedinstvena i trajna povreda, ne treba provjeriti dopunjuju li se ona međusobno, u smislu da je svrha svakog od njih suočavanje s jednom ili više posljedica uobičajenog odvijanja tržišnog natjecanja, i doprinose li međudjelovanjem postizanju niza protutržišnih učinaka koje njihovi autori žele postići u okviru sveobuhvatnog plana koji ima jedinstveni cilj. Međutim, pretpostavka jedinstvenog cilja znači da se mora provjeriti postoje li elementi svojstveni različitim ponašanjima koja čine dio povrede koji mogu upućivati na to da ponašanja koja su proveli drugi uključeni poduzetnici nemaju isti cilj ili isti protutržišni učinak i stoga nisu dio „sveobuhvatnog plana" zbog svojeg istovjetnog cilja kojim se narušava tržišno natjecanje u unutarnjem tržištu (vidjeti u tom smislu presudu od 19. prosinca 2013., Siemens i dr./Komisija, C-239/11 P, C-489/11 P i C-498/11 P, neobjavljena, EU:C:2013:866, t. 247. i 248.).

59 Nadalje, iz sudske prakse Suda ne može se izvesti zaključak prema kojem se članak 101. stavak 1. UFEU-a odnosi isključivo na poduzetnike koji su aktivni na tržištu na koje se odnose ograničenja tržišnog natjecanja ili na tržištima koja su u odnosu na njega uzlazna, silazna ili su mu susjedna, ili na poduzetnike koji ograničavaju svoju samostalnost ponašanja na danom tržištu na temelju sporazuma ili usklađenog djelovanja. Naime, iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da se tekst članka 101. stavka 1. UFEU-a na općenit način odnosi na sve sporazume i usklađena djelovanja koji – bilo u horizontalnim bilo u vertikalnim odnosima – narušavaju tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu, neovisno o tržištu na kojem su stranke aktivne i neovisno o tome da predmetni dogovori utječu samo na poslovno postupanje jedne od njih (vidjeti u tom smislu presudu od 22. listopada 2015., AC-Treuhand/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, t. 34. i 35. kao i navedenu sudsku praksu).

60 Iz te sudske prakse proizlazi da je Opći sud mogao smatrati, ne počinivši pritom pogrešku koja se tiče prava, da je žalitelj sudjelovao u jedinstvenoj povredi koja je obuhvaćala, među ostalim, područje Italije, s obzirom na to da je znao za protutržišna djelovanja na tom području, koja su bila dio sveobuhvatnog plana opisanog u točki 15. ove presude, i to iako žalitelj nije sam sudjelovao u tim djelovanjima.

61 Što se tiče argumenta koji se odnosi na rješenje koje je primijenjeno u presudama od 16. rujna 2013., Wabco Europe i dr./Komisija (T-380/10, EU:T:2013:449), od 16. rujna 2013., Keramag Keramische Werke i dr./Komsija (T-379/10 i T-381/10, neobjavljena, EU:T:2013:457), i od 16. rujna 2013., Duravit i dr./Komisija (T-364/10, neobjavljena, EU:T:2013:477), treba podsjetiti, kao što je to bilo navedeno u točki 42. ove presude, da se obveza Općeg suda da obrazloži svoje presude načelno ne može proširiti do te mjere da on mora opravdati rješenje primijenjeno u jednom predmetu u odnosu na rješenje primijenjeno u drugom predmetu koji se vodio pred njime, čak i ako se odnosilo na istu odluku.

62 Osim toga, činjenica da je Opći sud djelomično poništio spornu odluku u dijelu u kojem se odnosi na sudjelovanje u povredama stavljenima na teret određenim drugim sudionicima u predmetnom zabranjenom sporazumu, na određenim tržištima u zemljopisnom smislu i tijekom određenih razdoblja, nije dovoljna da bi dovela u pitanje utvrđenje iz pobijane presude da je zbog istovjetnog cilja odnosnih ponašanja kojima se narušavalo tržišno natjecanje na unutarnjem tržištu postojao sveobuhvatni plan koji je obuhvaćao tri podskupine proizvoda i šest predmetnih država članica. Ovisno o slučaju, takva djelomična poništenja mogu dovesti samo do smanjenja novčane kazne nametnute svakom od predmetnih poduzetnika, pod uvjetom da su mjerodavna tržišta u zemljopisnom smislu uzeta u obzir prilikom izračuna novčane kazne koja im je izrečena.

63 Slijedom navedenog, žalitelj pogrešno tvrdi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava jer je odbio njegov tužbeni razlog koji se temelji na nepostojanju povrede u Italiji iako je smatrao da uopće ili djelomično nije dokazano da su određeni poduzetnici prisutni na talijanskom tržištu sudjelovali u toj povredi tijekom svih razdoblja koje je Komisija uzela u obzir.

64 Iz toga slijedi da drugi dio drugog žalbenog razloga nije osnovan.

65 Stoga drugi žalbeni razlog treba odbiti kao neosnovan.

Treći žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

66 Žalitelj prvim dijelom trećeg žalbenog razloga u bitnome prigovara Općem sudu da je nezakonito prihvatio opravdani interes Komisije za utvrđivanje povrede u Nizozemskoj u odnosu na koju je nastupila zastara, čime je povrijedio svoju nadležnost na temelju članka 263. UFEU-a i obvezu obrazlaganja predviđenu člankom 296. drugim stavkom UFEU-a. Naime, ovaj predmet ne odnosi se na situaciju u kojoj postoji takav interes.

67 Drugim dijelom trećeg žalbenog razloga žalitelj tvrdi da postoji očita proturječnost između točke 2. izreke i obrazloženja pobijane presude. Naime, iako je Komisija prvotno utvrdila postojanje trajne povrede u Nizozemskoj u trajanju od više od pet godina, Opći je sud u točki 321. pobijane presude u konačnici smatrao da se žalitelj može kazniti za povredu počinjenu u toj državi članici samo za razdoblja, kao prvo, od 26. studenoga 1996. do 1. prosinca 1997. i, kao drugo, od 20. siječnja do 1. prosinca 1999. U skladu s vlastitim utvrđenjima, Opći sud trebao je, kao što je to napravio u točki 2. izreke pobijane presude glede povrede počinjene u Njemačkoj, poništiti spornu odluku u dijelu u kojem se u njoj navodi da je žalitelj u Nizozemskoj sudjelovao u zabranjenom sporazumu u sektoru kupaonske opreme u razdoblju koje prelazi gore navedena razdoblja. Međutim, Opći sud nije tako postupio, što predstavlja pogrešku koja se tiče prava koja posljedično mora dovesti barem do djelomičnog poništenja pobijane presude.

68 Komisija zahtijeva da se treći žalbeni razlog odbije.

Ocjena Suda

69 Kako bi se odgovorilo na prvi dio trećeg žalbenog razloga, kao prvo treba podsjetiti, što se tiče žaliteljeva argumenta koji se temelji na povredi članka 263. UFEU-a, da u skladu s ustaljenom sudskom praksom iz članka 256. UFEU-a, članka 58. prvog stavka Statuta Suda Europske unije i članka 169. stavka 2. Poslovnika Suda proizlazi da se u žalbi moraju jasno navesti osporavani dijelovi presude čije se ukidanje traži, kao i pravni argumenti koji posebno podupiru taj zahtjev. Tom zahtjevu ne udovoljava žalba koja samo ponavlja razloge i argumente koji su već izneseni pred Općim sudom a da ne sadrži argumentaciju koja se posebno odnosi na pogrešku koje se tiče prava koju navodno sadrži pobijana presuda. Naime, takva žalba u stvarnosti predstavlja zahtjev za preispitivanje tužbe podnesene Općem sudu, što nije u nadležnosti Suda (vidjeti u tom smislu presude od 30. lipnja 2005., Eurocermex/OHIM, C-286/04 P, EU:C:2005:422, t. 49. i 50., kao i od 12. rujna 2006., Reynolds Tobacco i dr./Komsija, C-131/03 P, EU:C:2006:541, t. 49. i 50.).

70 Međutim, žalitelj ne iznosi razloge zbog kojih smatra da je Opći sud povrijedio svoju nadležnost na temelju članka 263. UFEU-a time što je u predmetnom slučaju smatrao da je Komisija imala opravdani interes za utvrđivanje povrede počinjene u Nizozemskoj.

71 Taj argument stoga je nedopušten.

72 Kao drugo, što se tiče žaliteljeva argumenta koji se temelji na povredi obveze obrazlaganja, treba podsjetiti da u skladu s ustaljenom sudskom praksom Opći sud nije dužan dati obrazloženje kojim bi se iscrpno i pojedinačno osvrnuo na sve tvrdnje koje su iznijele stranke u sporu, pod uvjetom da se njime omogućuje zainteresiranim osobama da saznaju razloge zbog kojih Opći sud nije prihvatio njihove argumente, a Sudu da raspolaže dostatnim elementima za izvršavanje svojeg nadzora (vidjeti osobito presude od 2. travnja 2009., Bouygues i Bouygues Télécom/Komisija, C-431/07 P, EU:C:2009:223, t. 42., kao i od 22. svibnja 2014., Armando Álvarez/Komisija, C-36/12 P, EU:C:2014:349, t. 31.).

73 Međutim, nakon što je u skladu s člankom 7. stavkom 1. Uredbe br. 1/2003 i ustaljenom sudskom praksom podsjetio da u slučaju postojanja opravdanog interesa Komisija može utvrditi počinjenje povrede za koju se više ne može naložiti plaćanje novčane kazne zbog nastupanja zastare, Opći je sud u točki 304. pobijane presude smatrao da Komisija ima takav interes u predmetnom slučaju. Naime, kako bi osnažila svoj zaključak da je počinjena jedinstvena povreda, Komisija je imala, prema stajalištu Općeg suda, opravdani interes za utvrđivanje svih nezakonitih djelovanja u kojima su sudjelovali poduzetnici poput žalitelja, za kojeg je smatrala da je dio „središnje skupine poduzetnika” koji su proveli povredu koja se stavlja na teret, uključujući u pogledu razdoblja u odnosu na koja bi se moglo smatrati da je nastupila zastara.

74 Postupivši na taj način, Opći sud, koji nije bio dužan odgovoriti na sve žaliteljeve navode, u dovoljnoj je mjeri obrazložio pobijanu presudu.

75 Slijedi da je prvi dio trećeg žalbenog razloga djelomično nedopušten, a djelomično neosnovan.

76 Što se tiče drugog dijela tog žalbenog razloga koji se temelji na proturječnosti između obrazloženja i točke 2. izreke pobijane odluke, koja navodno ne odražava utvrđenja Općeg suda iz točke 321. te presude, treba istaknuti da ta utvrđenja ne dovode u pitanje utvrđenje iz točke 2. te izreke, prema kojem je žalitelj od 12. listopada 1994. sudjelovao u jedinstvenoj povredi u sektoru kupaonske opreme u Belgiji, Njemačkoj, Francuskoj, Italiji, Nizozemskoj i Austriji, s obzirom na to da je Opći sud istaknuo da su u potonjoj državi članici predmetna protupravna ponašanja počela od tog datuma. Osim toga, protivno onomu što tvrdi žalitelj, Opći sud nije djelomično poništio spornu odluku u predmetu

T-374/10 zato što je Komisija počinila pogrešku koja se tiče prava u pogledu povrede počinjene u Njemačkoj, nego zato što Komisija nije u dovoljnoj mjeri dokazala da je žalitelj sudjelovao u povredi u Nizozemskoj od 28. rujna 1994., kao što to jasno proizlazi iz točke 321. u vezi s točkom 395. pobijane presude.

77 Iz toga slijedi da drugi dio trećeg žalbenog razloga nije osnovan.

78 S obzirom na prethodna razmatranja, treći žalbeni razlog treba odbaciti kao djelomično nedopušten i odbiti kao djelomično neosnovan.

Četvrti žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

79 Žalitelj četvrtim žalbenim razlogom, podijeljenim u četiri dijela, tvrdi, kao prvo, da su navodi koje je iznio u okviru postupka u vezi s radnjama počinjenim u Belgiji pogrešno preneseni, što je dovelo do pogreške u obrazloženju pobijane presude protivne članku 296. drugom stavku UFEU-a. Naime, obrazloženje koje je Opći sud iznio u točki 243. i sljedećima spomenute presude temelji se na pogrešnoj pretpostavci da je Z. još uvijek bio zaposlenik društva Villeroy & Boch Belgija nakon 1. siječnja 2003. Kao što je to žalitelj naveo na raspravi pred Općim sudom i kao što je to sam taj sud utvrdio, Z. u stvarnosti od toga dana više nije bio organizacijski ili ugovorom o radu povezan s društvom Villeroy & Boch Belgija, što posljedično isključuje bilo kakvo pripisivanje radnji žalitelju.

80 Kao drugo, žalitelj podredno tvrdi da je Opći sud povrijedio članak 101. UFEU-a jer je smatrao da je društvo Villeroy & Boch Belgija sudjelovalo u povredi povezanoj s keramičkim proizvodima u Belgiji iako nije bilo aktivno na tom tržištu od kraja 2002. Opći sud osobito nije naveo koja je „postupanja" to društvo nakon svojeg povlačenja s tržišta moglo uskladiti s ostalim sudionicima u zabranjenom sporazumu radi ograničavanja tržišnog natjecanja na tom tržištu. S obzirom na obrazloženje koje je Opći sud usvojio u presudama od 16. rujna 2013., Wabco Europe i dr./Komisija (T-380/10, EU:T:2013:449, t. 79. i sljedeće) i od 16. rujna 2013., Keramag Keramische Werke i dr./Komisija (T-379/10 i T-381/10, neobjavljena, EU:T:2013:457, t. 222. i sljedeće), društvu Villeroy & Boch Belgija, ili neizravno žalitelju, nije moguće pripisati odgovornost za radnje trećih osoba koje su počinjene nakon spomenutog povlačenja s tržišta. Kao što je naveo Opći sud u spomenutim presudama, takav prigovor zahtijeva da se utvrdi postojanje drugih sastavnih elemenata jedinstvene povrede, odnosno usklađenost „cilja" ili „učinka" ograničenjâ tržišnog natjecanja na belgijskom tržištu, a ta pretpostavka očito nije ispunjena u predmetnom slučaju. U svakom slučaju, proturječna ocjena činjeničnog stanja u pobijanoj presudi i presudi od 16. rujna 2013., Wabco Europe i dr./Komisija (T-380/10, EU:T:2013:449) predstavlja povredu načela jednakog postupanja na štetu žalitelja.

81 Kao treće, što se tiče dokaza postojanja usklađenog djelovanja tijekom sastanaka 28. i 29. travnja 2003. u Belgiji, Opći je sud u točki 271. pobijane presude priznao da se izvođenje dokaza svodi na napomenu da činjenica da nije utvrđen jedinstven postotak bonusa koji se dodjeljivao trgovcima na veliko „ne isključuje mogućnost da je tržišno natjecanje narušeno zbog razmjenjivanja predmetnih informacija". Međutim, čak i ako bi se smatralo da je ta tvrdnja Općeg suda osnovana, to logički nije dovoljan dokaz povrede. Postoji ili povreda obveze obveza obrazlaganja u smislu članka 296. drugog stavka UFEU-a ili povreda načela *in dubio pro reo* sadržanog u članku 48. stavku 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja).

82 Kao četvrto, pobijana presuda u točkama 272. i 274. sadrži pogrešku koja se tiče prava s obzirom na to da se njome utvrđuje postojanje jedinstvene, složene i trajne povrede u pogledu niza povreda ustanovljenih na belgijskom tržištu kupaonskih keramičkih proizvoda.

83 Naime, iz činjenica koje je Komisija utvrdila na temelju sastanka VCG-a ne može se zaključiti da cijelo razdoblje povrede treba tumačiti na način da čini jedinstvenu povredu. Upravo suprotno, nakon sastanka VCG-a od 28. i 29. travnja 2003. došlo je do očitog prekida koji se protivi pravnom sjedinjenju prethodnih i kasnijih sastanaka u jedinstvenu i trajnu povredu.

84 Komisija zahtijeva da se četvrti žalbeni razlog odbije.

Ocjena Suda

85 Kao prvo, što se tiče prvog dijela četvrtoga žalbenog razloga, koji se temelji na povredi obveze obrazlaganja jer Opći sud nije uzeo u obzir žaliteljev navod da Z. od 1. siječnja 2003. više nije bio ni na koji način povezan s društvom Villeroy & Boch Belgija, treba istaknuti da je tijekom pisanog postupka pred Općim sudom žalitelj samo napomenuo, u svrhu osporavanja svojeg sudjelovanja u zabranjenom sporazumu u Belgiji od tog dana, da je Villeroy & Boch Luksemburg „krajem 2002. preuzeo keramičko poslovanje belgijskog društva”. Žalitelj je stoga tek tijekom usmenog dijela postupka pred Općim sudom prvi put izričito ustvrdio da ga se ne može smatrati odgovornim za protutržišno ponašanje na belgijskom tržištu keramičkih proizvoda od 1. siječnja 2003., s obzirom na to da osoba koja je sudjelovala na sastancima zabranjenog sporazuma, odnosno Z., od toga datuma više nije bio zaposlenik društva Villeroy & Boch Belgija nego društva Villeroy & Boch Luksemburg.

86 Članak 48. stavak 2. Poslovnika Općeg suda propisuje da je zabranjeno iznošenje novih razloga tijekom postupka, osim ako se ne temelje na pravnim ili činjeničnim pitanjima za koja se saznalo tijekom postupka. Slijedom navedenog, argument žalitelja koji je on istaknuo tijekom rasprave pred Općim sudom bio je očito nedopušten jer se odnosio na novi razlog koji se temeljio na činjenici o kojoj je on prvi imao saznanja i za koju se nije saznalo tijekom postupka.

87 Točno je da Opći sud nije izričito odlučio o dopuštenosti ili osnovanosti tog argumenta. Međutim, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, od Općeg suda se ne može zahtijevati da svaki put kada se stranka tijekom postupka pozove na novi razlog koje očito ne odgovara zahtjevima iz članka 48. stavka 2. njegova Poslovnika u svojoj presudi ili obrazloži zašto taj razlog nije dopušten ili ispita njegov meritum (vidjeti osobito presudu od 20. ožujka 2014., Rousse Industry/Komisija, C-271/13 P, neobjavljena, EU:C:2014:175, t. 22. i navedenu sudsku praksu).

88 Iz toga proizlazi da Opći sud nije povrijedio obvezu obrazlaganja time što je u točki 248. pobijane presude utvrdio da sudjelovanje Z.-a u sastancima zabranjenog sporazuma „dokazuje da je društvo Villeroy & Boch Belgija i dalje aktivno sudjelovalo u povredi u vlastitom interesu i interesu poduzetnika u smislu prava tržišnog natjecanja kojeg je bilo dio” a da pritom nije uzeo u obzir zakašnjelo iznesenu tvrdnju žalitelja da Z. od 1. siječnja 2003. više nije bio zaposlenik društva Villeroy & Boch Belgija i obrazložio zašto je ta tvrdnja očito nedopuštena.

89 Prvi dio četvrtog žalbenog razloga stoga je neosnovan.

90 Kao drugo, što se tiče drugo dijela tog žalbenog razloga, koji se temelji na povredi članka 101. UFEU-a, treba istaknuti da žalitelj ne dovodi u pitanje utvrđenje Općeg suda prema kojem su sastanci VCG-a prije i nakon 1. siječnja 2003. imali nezakonit karakter, nego smatra da je Opći sud pogrešno zaključio da je on sudjelovao u povredi iako društvo Villeroy & Boch Belgija od kraja 2002. više nije bilo aktivno na belgijskom tržištu keramičkih proizvoda.

91 Međutim, iz sudske prakse navedene u točki 59. ove presude proizlazi da je Opći sud u točki 242. pobijane presude pravilno smatrao da poduzetnik može povrijediti zabranu predviđenu člankom 101. stavkom 1. UFEU-a ako njegovo ponašanje, koje usklađuje s ponašanjem drugih poduzetnika, ima za cilj ograničiti tržišno natjecanje na pojedinom mjerodavnom tržištu, pri čemu nije nužno potrebno da je on sam aktivan na spomenutom tržištu.

92 U tom pogledu treba precizirati, s jedne strane, da je Opći sud, protivno tvrdnjama žalitelja, dokazao da je društvo Villeroy & Boch Belgija aktivno sudjelovalo u povredi koja se stavlja na teret. Tako je u točkama 244. i 248. pobijane presude istaknuo da neprekinuto sudjelovanje Z.-a u ime tog društva na sastancima VCG-a – čiji nezakoniti karakter žalitelj ne osporava – prije i nakon 1. siječnja 2003., odnosno i nakon što je to društvo prekinulo svu aktivnost na tržištu keramičkih proizvoda, dokazuje aktivno sudjelovanje potonjeg u povredi. S druge strane, protivno tvrdnjama žalitelja, razna postupanja koja se stavljaju na teret sudionicama u toj povredi, pa i društvu Villeroy & Boch Belgija, podrobno su opisana u točkama 255. do 277. pobijane presude.

93 Iz prethodno navedenoga proizlazi da argument žalitelja, koji se temelji na tome da je društvo Villeroy & Boch Belgija, počevši od kraja 2002., prekinulo svu aktivnost u području keramičkih proizvoda, treba odbiti.

94 Uzimajući u obzir sudsku praksu iz točke 42. ove presude, taj zaključak ne može dovesti u pitanje rješenje primijenjeno u presudama od 16. rujna 2013., Wabco Europe i dr./Komisija (T-380/10, EU:T:2013:449, t. 84.) i od 16. rujna 2013., Keramag Keramische Werke i dr./Komisija (T-379/10 i T-381/10, neobjavljena, EU:T:2013:457, t. 220. i sljedeće).

95 Iz toga slijedi da drugi dio četvrtog žalbenog razloga nije osnovan.

96 Naposljetku i kao treće, što se tiče argumenata koje je žalitelj iznio u okviru trećeg i četvrtog dijela tog žalbenog razloga, treba istaknuti da žalitelj njima, pod izlikom tvrdnji da je Opći sud počinio pogreške koje se tiču prava, u biti želi osporiti ocjenu dokaza o različitim nezakonitim sastancima, što spada u isključivu nadležnost Općeg suda. Te argumente stoga treba odbaciti kao nedopuštene.

97 S obzirom na prethodna razmatranja, četvrti žalbeni razlog treba odbaciti kao djelomično nedopušten i odbiti kao djelomično neosnovan.

Peti žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

98 Žalitelj petim žalbenim razlogom tvrdi da pobijana presuda povređuje članak 101. UFEU-a jer potvrđuje postojanje povrede u Njemačkoj između 2002. i 2004.

99 Što se tiče konkretnije dokaza o protutržišnim djelovanjima koja se odnose na pregrade za tuš kabine tijekom 2002, žalitelj smatra da rasuđivanje Općeg suda u točkama 116. i 117. pobijane presude sadrži pogrešku koja se tiče prava jer zanemaruje navode iz točke 135. njegove tužbe za poništenje i točke 49. njegove replike pred Općim sudom. Osim toga, potonji je počinio pogrešku koja se tiče prava time što je raspravu između konkurenata o datumu slanja novih popisa godišnjih cijena okarakterizirao kao nezakonitu razmjenu osjetljivih poslovnih informacija.

100 Što se tiče dokaza o protutržišnim postupanjima u području keramičkih proizvoda tijekom 2002., žalitelj smatra da Opći sud u točki 143. pobijane presude nije mogao smatrati da on u 2002. nije prekinuo svoje sudjelovanje u nezakonitim djelovanjima uz obrazloženje da su nezakonite rasprave održane tijekom 2001. proizvodile protutržišne učinke tijekom 2002. i da se on nije javno distancirao od tih rasprava ni od onih održanih tijekom 2003., i to iako ne postoji, kao što je to utvrdio Opći sud, izravni dokaz o održavanju nezakonitih sastanaka tijekom 2002.

101 Kada je riječ o protutržišnim postupanjima na tržištu keramičkih proizvoda u 2003., žalitelj tvrdi da se u točki 144. pobijane presude iskrivljuju njegovi navodi o dokazima njegova sudjelovanja u sastancima FSKI-a od 17. siječnja 2003. te 4. i 5. srpnja 2003., čime se povređuje članak 101. UFEU-a i pravo na pravično suđenje. Naime, Opći je sud naveo da žalitelj nije osporio da su se u skladu sa zapisnikom s

potonjeg sastanka „proizvođači keramičkih proizvoda složili da povećanje troškova cestarine ne snose samo oni, nego da se oni prenesu na njihove klijente” i da žalitelj nije osporio „vjerodostojnost” tog zapisnika, što je netočno i dijametralno suprotno argumentima koje je on jasno iznio pred Općim sudom.

102 Osim toga, Opći sud u točki 145. pobijane presude nije naveo zašto razmjena informacija do koje je došlo tijekom tih sastanaka dovodi do stvarnog smanjenja razine tajnosti u okviru tržišnog natjecanja zbog otklanjanja neizvjesnosti relevantnih za tržišno natjecanje, ni koji su aspekti razmijenjenih informacija tajni. Međutim, s obzirom na to da su razmijenjene informacije u predmetnom slučaju bile općepoznate, kao što je to žalitelj naveo pred Općim sudom, te razmjene ne mogu se smatrati nezakonitim sporazumom zabranjenim člankom 101. UFEU-a.

103 Nadalje, postojanje povrede u vezi s pregradama za tuš kabine i keramičkim proizvodima u 2004. nije dokazano. Naime, u svrhu dokazivanja sudjelovanja žalitelja u toj povredi, Opći se sud u točkama 121. i 148. pobijane presude oslonio isključivo na činjenicu da su članovi IndustrieForuma Sanitär i Freundeskreisa der deutschen Sanitärindustrie na sastanku održanom 20. srpnja 2004. „razmijenili detaljne poslovne informacije o svakom pojedinom društvu koje su se odnosile na evoluciju njihovih prihoda u Njemačkoj te na njihov izvoz i njihova predviđanja rasta” i, osobito, na činjenicu da je žalitelj naveo da se njegov prihod povećao za 5,5%, da je izvoz u porastu i da predviđa rast svojeg prihoda u Njemačkoj od 5%.

104 Međutim, s jedne strane, pobijana presuda sadrži nedostatak u obrazloženju jer Opći sud nije iznio razloge zbog kojih je smatrao da su rasprave vođene tijekom spomenutog sastanka od 20. srpnja 2004. mogle smanjiti razinu tajnosti u okviru tržišnog natjecanja zaštićenu na temelju članka 101. UFEU-a.

105 S druge strane, žalitelj smatra da se činjenica da je poduzetnik ili skupina poduzetnika obavijestila konkurente ili osobe koje to nisu o ukupnim prihodima ostvarenim u prethodnoj poslovnoj godini, razmjena informacija o povećanju izvoza ili pak obavještavanje o predviđanjima rasta prihoda ili statistički podaci o promjenama prihoda ne mogu smatrati povredom članka 101. UFEU-a. Naime, ti poslovni podaci sami po sebi ne omogućuju donošenje nikakvog zaključka o načinu poslovanja predmetnog poduzetnika na tržištu, profitabilnosti operacija koje provodi ili strategiji za ostvarenje povećanja prihoda. Ni jedan sudionik na tržištu stoga ne bi mogao pomoću razmijenjenih informacija s većom sigurnošću predvidjeti buduće poslovno postupanje svojih konkurenata na tržištu. Osim toga, praktički svi poduzetnici redovno i ažurno objavljuju neke od tih podataka, a takvo je objavljivanje u većini slučajeva obvezno na temelju odredbi trgovačkog prava, prava tržišta kapitala i pravila koja se primjenjuju u području koncentracija.

106 Komisija zahtijeva da se peti žalbeni razlog odbije.

Ocjena Suda

107 S obzirom na sudsku praksu iz točke 38. ove presude, argumenti koje je žalitelj iznio u okviru petog žalbenog razloga nedopušteni su u dijelu u kojem se njima zahtijeva nova ocjena činjenica i dokaza koji se odnose na povrede počinjene u Njemačkoj između 2002. do 2004.

108 U vezi s ostalim argumentima, treba istaknuti, kao prvo, u pogledu postupanja koja se odnose na pregrade za tuševe tijekom 2002., s jedne strane, da žalitelj nije u pravu kada prigovara Općem sudu da nije odgovorio na njegove navode iz točke 135. tužbe za poništenje i točke 49. replike, s obzirom na to da se, kao što je to istaknula Komisija, ti navodi odnose na povrede počinjene u Austriji, a ne u Njemačkoj.

109 S druge strane, argument žalitelja prema kojem je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava jer je smatrao da rasprava među konkurentima o datumu slanja novih popisa godišnjih cijena predstavlja nezakonitu razmjenu temelji se na pogrešnom tumačenju pobijane presude. Naime, Opći je sud u točkama 116. i 117. te presude samo utvrdio da ta razmjena informacija dokazuje da si žalitelj i njegovi konkurenti između 2001. i 2003. nisu prestali priopćavati osjetljive poslovne informacije. Opći sud stoga nije smatrao da spomenuta razmjena sama po sebi povređuje članak 101. UFEU-a.

110 Kao drugo, što se tiče argumenata žalitelja u vezi s postupanjima u području keramičkih proizvoda tijekom 2002., Opći je sud u točki 143. pobijane presude zauzeo stajalište da je Komisija mogla valjano smatrati, usprkos nedostatku izravnih dokaza o sudjelovanju žalitelja u nezakonitim sastancima tijekom te godine, da on nije tijekom te iste godine prekinuo svoje sudjelovanje u povredi koja se stavlja na teret. Naime, Opći je sud u tom pogledu utvrdio, s jedne strane, da su nezakonite rasprave tijekom 2001. o povećanju cijena u 2002., u kojima je žalitelj sudjelovao, proizvodile protutržišne učinke tijekom te potonje godine i, s druge strane, da je žalitelj sudjelovao u nezakonitim raspravama o povećanju cijena tijekom 2001. i 2003. te da se nije javno distancirao od njih.

111 Međutim, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, zaključak o postojanju protutržišnog djelovanja ili sporazuma mora se, u većini slučajeva, izvesti iz određenog broja podudarnosti i indicija koje, promatrane kao cjelina, mogu tvoriti dokaz povrede pravila tržišnog natjecanja, u nedostatku drugog dosljednog objašnjenja. Osobito kad je riječ o povredi koja je trajala više godina, činjenica da nije podnesen izravan dokaz o sudjelovanju društva u povredi tijekom određenog razdoblja ne sprečava zaključak da je on u njoj sudjelovao također tijekom tog razdoblja, pod uvjetom da se temelji na objektivnim i dosljednim indicijama (vidjeti u tom smislu presudu od 17. rujna 2015., Total Marketing Services/Komisija, C-634/13 P, EU:C:2015:614, t. 26. do 28., kao i navedenu sudsku praksu).

112 S obzirom na tu sudsku praksu i činjenična utvrđenja Općeg suda iz točke 110. ove presude, potonji nije počinio pogrešku koja se tiče prava ili obrazloženja time što je zaključio da se može smatrati da je žalitelj nastavio sudjelovati u predmetnom zabranjenom sporazumu tijekom 2002.

113 Kao treće, u vezi s 2003. valja istaknuti, s jedne strane, da okolnost da je žalitelj, protivno navodu Općeg suda u točki 144. te presude, u točki 115. tužbe za poništenje osporio Komisijino tumačenje zapisnika sastanka FSKI-ja održanog 4. i 5. srpnja 2003., ne može sama po sebi dovesti u pitanje činjenična utvrđenja Općeg suda.

114 S druge strane, što se tiče osnovanosti utvrđenja iz točke 145. pobijane presude, treba istaknuti da, protivno tvrdnjama žalitelja, Opći sud nije smatrao da svaka razmjena informacija između konkurenata može imati za posljedicu povredu članka 101. UFEU-a i naveo je razloge zbog kojih je smatrao da su rasprave vođene tijekom sastanka FSKI-ja 4. i 5. srpnja 2003. imale protutržišni karakter. U tom smislu, Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava kada je smatrao da rasprave tijekom kojih su se proizvođači keramičkih proizvoda sporazumjeli da će se povećanje troškova cestarine prenijeti na klijente otklanjaju stupanj neizvjesnosti između konkurenata i ekvivalentne su usklađivanju cijena te predstavljaju protutržišno djelovanje, i to neovisno o tome što je takvo prenošenje cijena bilo predvidljivo za treće osobe i javnost.

115 Kao četvrto, što se tiče 2004., treba, s jedne strane, odbiti argument žalitelja koji se temelji na nedostatku u obrazloženja pobijane presude. Naime, protivno tvrdnjama potonjeg, Opći je sud u točkama 123. i 149. pobijane presude naveo razloge zbog kojih smatra da su razmjene informacija spomenute u točkama 121. i 148. te presude bile protutržišne naravi. Opći sud tako je istaknuo da su te razmjene dopunile usklađivanje povećanja cijena o kojem je odlučeno 2003. za 2004. i da su žalitelju i njegovim konkurentima omogućile da s većom sigurnošću predvide njihovo buduće poslovno postupanje na tržištu. Opći je sud time obrazložio pobijanu presudu.

116 Što se tiče, s druge strane, osnovanosti tih utvrđenja Općeg suda, dovoljno je istaknuti da žalitelj ne dovodi u pitanje utvrđenje Općeg suda iz točaka 123. i 149. pobijane presude, prema kojem su razmjene spomenute u točkama 121. i 148. te presude protutržišne naravi jer dopunjuju usklađivanje povećanja cijena o kojem je odlučeno 2003. za 2004., pri čemu žalitelj u okviru ove žalbe nije osporio ni postojanje takvog usklađivanja. Budući da je takva okolnost dovoljna za utvrđenje postojanja povrede, argumenti žalitelja prema kojima spomenute razmjene kao takve ne predstavljaju povredu pravila o tržišnom natjecanju su bespredmetni.

117 Peti žalbeni razlog stoga treba odbaciti kao djelomično nedopušten i odbiti kao djelomično bespredmetan, a djelomično neosnovan.

Šesti žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

118 Žalitelj šestim žalbenim razlogom tvrdi, što se tiče povreda navodno počinjenih u Austriji tijekom razdoblja između 12. listopada 1994. i 9. studenoga 2004., da su utvrđenja Općeg suda netočna i da ih treba poništiti.

119 Konkretno, kada je riječ o 1994. godini, Opći je sud u točkama 175. i 176. pobijane presude široko protumačio utvrđenja Komisije, čime je izmijenio obrazloženje sporne odluke i povrijedio članak 296. drugi stavak UFEU-a. Naime, Komisija, za razliku od onoga što je utvrdio Opći sud, u uvodnim izjavama 299. do 301. te odluke nije navela da se tijekom sastanaka ASI-ja održanih u 1994. raspravljalo ne samo o pregradama za tuš kabine i sanitarnim armaturama nego i o keramičkim proizvodima za kupaonice.

120 Što se tiče 1995. i 1997. godine, Opći je sud u točkama 185., 190. i 196. pobijane presude naveo da je društvo Villeroy & Boch Austrija sudjelovalo u nezakonitim raspravama tijekom sastanaka održanih 16. studenoga 1995., 23. travnja 1996. i 15. listopada 1997.

121 Međutim, žalitelj u pogledu sastanka održanog 16. studenoga 1995. u bitnome tvrdi da taj zaključak sadrži pogreške koje se tiču prava, već samim time što Opći sud nije odgovorio na sve njegove argumente. Utvrđenja Općeg suda u točki 189. i sljedećima pobijane presude glede sastanka od 23. travnja 1996., prema kojima nije relevantno to što je predmetna rasprava organizirana na zahtjev trgovaca na veliko, također sadrže pogreške koje se tiču prava, s obzirom na to da postoji alternativno objašnjenje za djelovanja koja se stavljaju na teret koje je u skladu s propisima prema kojem su trgovci kupaonskom opremom na veliko izričito zahtijevali uvođenje popisa godišnjih cijena na određene datume kako bi mogli objaviti svoje kataloge. Nadalje, što se tiče sastanka od 15. listopada 1997., Opći je sud u točki 194. pobijane presude prekoračio granice nadzora zakonitosti predviđenog člankom 263. UFEU-a oslonivši se na razloge koji nisu bili navedeni u Komisijinoj obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama.

122 Utvrđenja Općeg suda u točki 197. i sljedećima pobijane presude, koja se odnose na 1998. godinu, u vezi s navodnim sudjelovanjem društva Villeroy & Boch Austrija u povredi prava zabranjenih sporazuma također sadrže pogreške koje se tiču prava jer su proturječna. Naime, Opći je sud u točkama 197. do 202. spomenute presude napomenuo da Komisija nije dokazala sudjelovanje društva Villeroy & Boch Austrija u raspravama protivnim pravu tržišnog natjecanja tijekom 1998. Svjedočenjem društva Masco u svakom slučaju nije dokazano to sudjelovanje. Nelogično je da se Opći sud zatim osloni, u točki 203. iste presude, na isto svjedočenje društva Masco kako bi dokazao da se društvo Villeroy & Boch nije distanciralo od nezakonitih djelovanja tijekom 1998. Opći sud stoga je također povrijedio pravna načela utvrđena sudskom praksom, prema kojima je skup indicija dovoljan

za utvrđivanje da je sastanak protivan pravu tržišnog natjecanja samo ako dokazuje da su sastanci imali sustavni karakter i protutržišni sadržaj i ako je to potkrijepljeno izjavom poduzetnika koja ima znatnu dokaznu vrijednost. Nijedan od ta dva uvjeta nije ispunjen u ovom predmetu.

123 Što se tiče 1999. godine, zaključci Općeg suda u točki 208. pobijane presude, prema kojima dokaz koji je Komisija iznijela, odnosno zapisnik pisan rukom sa sastanka ASI-ja od 6. rujna 1999., koji je sastavilo društvo Ideal Standard, u dovoljnoj mjeri dokazuje sudjelovanje društva Villeroy & Boch u nezakonitim raspravama, sadrže pogreške koje se tiču prava. Naime, svjedočenje poduzetnika koji je zatražio smanjenje novčane kazne na temelju Obavijesti o suradnji iz 2002. ne može biti dovoljan dokaz postojanja povrede jer njegovu točnost osporava nekoliko drugih optuženih poduzetnika.

124 Što se tiče 2000. godine, Opći sud smatrao je u točki 214. pobijane presude, oslonivši se na izvješće sa sastanka ASI-ja od 12. i 13. listopada 2000., da usprkos nedostatku izravnih dokaza sudjelovanja društva Villeroy & Boch Austrija u protutržišnim djelovanjima tijekom te godine „treba utvrditi da su nezakonite rasprave održane u 1999. proizvodile učinke tijekom 2000.”. Međutim, to izvješće, koje Opći sud uostalom pogrešno tumači, ne predstavlja dovoljan dokaz u tu svrhu.

125 Što se tiče 2001. godine, Opći je sud u točkama 214. do 218. pobijane presude smatrao dokazanim sudjelovanje društva Villeroy & Boch Austrija u nezakonitim raspravama samo na temelju toga što su navodne nezakonite rasprave iz 2000. nastavile proizvoditi učinke. Kako bi obrazložio svoja utvrđenja, Opći sud samo je uputio na uvodne izjave 652. do 658. sporne odluke ne objasnivši pritom zašto su navodi na koje je uputio relevantni.

126 Što se tiče 2002. i 2003. godine, Opći sud nije uzeo u obzir tvrdnje žalitelja.

127 Naposljetku, utvrđenja Općeg suda u točki 228. pobijane presude glede 2004. godine su proturječna i sadrže pogrešku koja se tiče prava. Naime, Opći je sud u toj točki zaključio da je društvo Villeroy & Boch Austrija, koje nije sudjelovalo u sastanku ASI-ja od 22. siječnja 2004., putem izvješća s tog sastanka obaviješteno o odlukama koje su njegovi konkurenti donijeli na tom sastanku, iako je u točki 212. pobijane presude smatrao da to što su zapisnici sa sastanaka ASI-ja načelno trebali biti dostavljeni svim članovima tog udruženja samo po sebi ne dokazuje da je društvo Villeroy & Boch Austrija u stvarnosti bilo upoznato s njima.

128 Komisija zahtijeva da se šesti žalbeni razlog odbije.

Ocjena Suda

129 Žalitelj se u šestom žalbenom razlogu poziva na različite pogreške u utvrđenjima Općeg suda glede povreda navodno počinjenih u Austriji između 12. listopada 1994. i 9. studenoga 2004.

130 Kao prvo što se tiče žaliteljevih argumenata u vezi s 1994. godinom, treba utvrditi da on u predmetnom slučaju samo ponavlja argumentaciju koju je iznio u prvostupanjskom postupku pred Općim sudom. Isto vrijedi za argumente u pogledu sastanka od 23. travnja 1996. Uzimajući u obzir sudsku praksu navedenu u točki 69. ove presude, ti argumenti moraju se stoga odbaciti kao nedopušteni.

131 Kao drugo, što se tiče žaliteljevih argumenata u vezi sa sastancima održanima 16. studenoga 1995. i 15. listopada 1997., koji se u biti temelje na nedostatku u obrazloženju pobijane presude, njih također treba odbiti. Naime, Opći je sud u točkama 180. do 185. i 192. do 196. pobijane presude ispitao i odbio argumente žalitelja o povredama u Austriji povezanima s tim različitim sastancima. Opći sud je u pogledu svake od njih uputio na relevantne dokaze i spornu odluku, nakon čega je odbio žaliteljevu argumentaciju kao neosnovanu. Opći sud time je obrazložio pobijanu presudu.

132 Što se tiče sastanka od 15. listopada 1997., treba nadalje odbiti žaliteljev argument da se Opći sud oslonio na razloge koji nisu bili uključeni u obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama. Naime, treba utvrditi da se Opći sud u točki 194. pobijane presude oslonio na razloge iznesene u točkama 295. i 307. sporne odluke. Međutim, žalitelj se pred Općim sudom nije pozvao na neusklađenost između te odluke i obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama u tom pogledu. On stoga ne može, sukladno ustaljenoj sudskoj praksi (vidjeti osobito presudu od 22. listopada 2015., AC-Treuhand/Komisija, C-194/14 P, EU:C:2015:717, t. 54.), istaknuti takav argument u fazi žalbe pred Sudom.

133 Kao treće, što se tiče sastanaka od 30. travnja i 18. lipnja 1998., treba istaknuti da je Opći sud u točki 199. pobijane presude utvrdio da ni jedan dokaz koji je Komisija iznijela ne dokazuje sudjelovanje žalitelja u povredi. Međutim, u točki 203. spomenute presude, Opći je sud jasno utvrdio da je u izostanku javnog distanciranja žalitelja i s obzirom na to da su se protutržišni učinci sporazuma od 15. listopada 1997. nastavili tijekom sljedeće godine, Komisija mogla smatrati da žalitelj nije prestao sudjelovati u povredi tijekom 1998. Postupivši na taj način, Opći sud poštovao je obvezu obrazlaganja i time omogućio strankama da osporavaju njegovo rasuđivanje i Sudu da izvrši svoj nadzor u okviru žalbenog postupka te, s obzirom na sudsku praksu navedenu u točki 111. ove presude, nije počinio pogrešku koja se tiče prava pri izvođenju dokaza. Opći sud također nije postupio proturječno i nije povrijedio obvezu obrazlaganja time što je smatrao da se izjava društva Masco, iako sama po sebi ne dokazuje sudjelovanje žalitelja u razmjenama informacija tijekom 1998. godine, opravdano mogla uzeti u obzir, zajedno s ostalim elementima, u okviru skupa dosljednih indicija opisanih u točki 203. pobijane presude radi dokazivanja da društvo Villeroy & Boch Austrija u 1998. nije prekinulo svoje sudjelovanje u nezakonitim djelovanjima.

134 Kao četvrto, kada je riječ o sastancima održanim tijekom 1999., valja utvrditi, kao što to jasno proizlazi iz točke 206. pobijane presude, da se Komisija oslonila na rukom pisano izvješće sa sastanka od 6. rujna 1999., koje je sastavio predstavnik društva Ideal Standard istog dana kada je održan protupravni sastanak. Protivno onome što tvrdi žalitelj, uz takav dokaz, koji nije nastao kada je to društvo podnijelo svoj zahtjev za primjenu pokajničkog programa na temelju Obavijesti o suradnji iz 2002., nego u vrijeme povrede, kao što je to Opći sud istaknuo u točki 207. pobijane presude, nisu potrebni drugi dosljedni dokazi. Stoga spomenuti argument treba odbiti kao neosnovan.

135 Kao peto, što se tiče sastanka ASI-ja od 12. i 13. listopada 2000., treba utvrditi da se argumenti žalitelja temelje na pogrešnom shvaćanju točke 214. pobijane presude. Naime, protivno tvrdnjama žalitelja, Opći sud nije se oslonio na izvješće s tog sastanka kako bi utvrdio da su nezakonite rasprave vođene u 1999. proizvodile učinke tijekom 2000. Osim toga, tim se argumentima u biti nastoji dovesti u pitanje ocjena dokaza koju je proveo Opći sud, pri čemu nije dokazano njihovo iskrivljavanje. Slijedom navedenog i uzimajući u obzir sudsku prasku navedenu u točki 38. ove presude, spomenuti argumenti su nedopušteni.

136 Kao šesto, što se tiče 2001. godine, argument žalitelja također se temelji na pogrešnom shvaćanju pobijane presude i stoga ga treba odbiti. Naime, iz točaka 215. do 218. te presude jasno proizlazi da Opći sud svoje utvrđenje da je društvo Villeroy & Boch Austrija sudjelovalo u nezakonitim raspravama vođenim u 2001. nije utemeljilo na tome da su rasprave vođene tijekom 2000. nastavile proizvoditi učinke u sljedećoj godini. Naime, u točkama 215. do 217. spomenute presude Opći sud oslonio se na činjenicu da je to društvo sudjelovalo u nekoliko sastanaka u 2001. tijekom kojih su se sudionici sporazumjeli o datumu kada će cjenici biti poslani trgovcima na veliko i o datumu povećanja cijena, kao i o koordinaciji tih sastanaka s drugim sastancima održanim tijekom 2000. i 2001., na kojima spomenuto društvo nije sudjelovalo, ali na kojima su članovi ASI-ja razgovarali o povećanju cijena počevši od 1. siječnja 2002.

137 Kao sedmo, što se tiče argumenta žalitelja koji se temelji na nedostatku u obrazloženju pobijane presude jer Opći sud nije uzeo u obzir njegove navode koji se odnose na 2003. i 2003., dovoljno je utvrditi da je Opći sud u točkama 219. do 226. pobijane presude u vezi sa svakim pojedinim

sastankom uputio na relevantne dokaze i spornu odluku, nakon čega je odbio žaliteljevu argumentaciju kao neosnovanu. Uzimajući u obzir sudsku praksu navedenu u točki 72. ove presude, Opći sud nije bio dužan odgovoriti na sve navode žalitelja. Spomenute argumente stoga treba odbiti.

138 Naposljetku, što se tiče argumenata žalitelja u vezi sa sastankom od 22. siječnja 2004., treba utvrditi da on nastoji dovesti u pitanje ocjenu dokaza koju je proveo Opći sud, pri čemu se međutim nije pozvao na njihovo iskrivljavanje. Slijedom navedenog i uzimajući u obzir sudsku prasku navedenu u točki 38. ove presude, ti argumenti su nedopušteni.

139 Iz prethodno navedenoga proizlazi da šesti žalbeni razlog treba odbaciti kao djelomično nedopušten i odbiti kao djelomično neosnovan.

Sedmi i deveti žalbeni razlozi

Argumentacija stranaka

140 Žalitelj sedmim žalbenim razlogom, koji ističe podredno, tvrdi da postupanja koja se stavljaju na teret u vezi s povredama navodno počinjenima u Belgiji, Francuskoj i Austriji ne dokazuju njegovo sudjelovanje u tim povredama jer je riječ o postupanjima njegovih društava kćeri, a ne o postupanjima koja se mogu njemu pripisati.

141 Žalitelj u tom pogledu tvrdi da pojam gospodarske jedinice, kako ga primjenjuju Komisija i Opći sud u predmetnom slučaju, dovodi do pripisivanja postupanja određenom društvu neovisno o postojanju bilo kakve krivnje potonjeg, čime se povređuju jamstva sadržana u Povelji, a osobito pretpostavka nedužnosti i načelo *in dubio pro reo* koji su zajamčeni njezinim člankom 48. stavkom 1., načelo zakonitosti kaznenih djela i kazni i članak 101. UFEU-a, tim više što je pretpostavka postojanja gospodarske jedinice u slučaju kada društvo majka drži 100% udjela u kapitalu društva kćeri praktički neoboriva. Iako je Sud prihvatio taj pojam u sudskoj praksi koja je prethodila stupanju na snagu Povelje, žalitelj smatra da bi se ta sudska praksa trebala promijeniti. Osim toga, pobijana presuda povređuje obvezu obrazlaganja koja proizlazi iz članka 296. drugog stavka UFEU-a jer u njoj nije odgovoreno na argumente žalitelja i ne sadrži obrazloženje u pogledu bitnih dijelova povrede koja se stavlja na teret.

142 Devetim žalbenim razlogom žalitelj prigovora tome da je pobijanom presudom potvrđena novčana kazna koja mu je izrečena kao solidarnom dužniku zajedno s njegovim društvom kćeri.

143 Naime, čak i ako se u skladu s pojmom gospodarske jedinice moguće pozivati na odgovornost društva majke za postupanja njegova društva kćeri, treba odbiti utvrđenje solidarne odgovornosti za plaćanje novčanih kazni izrečenih žaliteljevim društvima kćerima s obzirom na to da, s jedne strane, ni jedan pravni akt Unije ne sadrži odredbu kojom se predviđa solidarno određivanje novčane kazne i, s druge strane, utvrđivanje takve solidarne odgovornosti lišilo bi žalitelja prava da mu se odredi individualna kazna koja odgovara krivnji koja mu se pripisuje, čime bi se povrijedilo načelo osobne odgovornosti. Žalitelj podredno tvrdi da su Komisija i Opći sud u svakom slučaju trebali izračunati dio iznosa novčane kazne koji treba platiti pojedini dužnik na temelju udjela odgovornosti svakog od njih.

144 Komisija zahtijeva da se sedmi i deveti žalbeni razlog odbiju.

Ocjena Suda

145 Treba podsjetiti da u skladu s ustaljenom sudskom praksom, koja nije dovedena u pitanje stupanjem na snagu Povelje, u određenim okolnostima pravna osoba koja nije počinitelj povrede prava tržišnog natjecanja ipak može biti kažnjena zbog protupravnog ponašanja druge pravne osobe, ako su obje te

osobe dio istoga gospodarskog subjekta i time tvore poduzetnika u smislu članka 101. UFEU-a (presuda od 10. travnja 2014., Komisija i dr./Siemens Österreich i dr., C-231/11 P à C-233/11 P, EU:C:2014:256, t. 45.).

146 Iz ustaljene sudske prakse tako proizlazi da se ponašanje društva kćeri može pripisati društvu majci osobito kada to društvo kći, iako ima zasebnu pravnu osobnost, ne donosi samostalne odluke o svom ponašanju na tržištu nego uglavnom provodi upute koje je dobilo od društva majke, uzimajući u obzir osobito gospodarske, organizacijske i pravne veze između tih dvaju pravnih subjekata (presuda od 10. travnja 2014., Komisija i dr./Siemens Österreich i dr., C-231/11 P do C-233/11 P, EU:C:2014:256, t. 46. kao i navedena sudska praksa).

147 Sud je u tom pogledu pojasnio da u specifičnoj situaciji kada društvo majka drži sav ili gotovo sav kapital svojega društva kćeri koje je povrijedilo pravila tržišnog natjecanja Europske unije postoji oboriva pretpostavka prema kojoj to društvo majka stvarno izvršava odlučujući utjecaj nad društvom kćeri (presuda od 16. lipnja 2016., Evonik Degussa i AlzChem/Komisija, C-155/14 P, EU:C:2016:446, t. 28. kao i navedena sudska praksa).

148 U takvoj situaciji dovoljno je da Komisija dokaže da sav ili gotovo sav kapital društva kćeri izravno ili neizravno drži njezino društvo majka kako bi se moglo smatrati da je spomenuta pretpostavka primjenjiva. Na potonjem je zatim da pobije tu pretpostavku tako da podnese dostatne dokaze o organizacijskim, gospodarskim i pravnim vezama između sebe i svojeg društva kćeri koji dokazuju da njezino društvo kći postupa samostalno na tržištu. Ako društvo majka ne obori tu pretpostavku, Komisija će moći smatrati da su to društvo i njegovo društvo kći dio iste gospodarske jedinice i da je prvo odgovorno za ponašanje drugog, te naložiti tim dvama društvima solidarno plaćanje novčane kazne, a da pritom ne mora dokazati osobnu umiješanost društva majke u povredu (vidjeti u tom smislu presudu od 16. lipnja 2016., Evonik Degussa i AlzChem/Komisija, C-155/14 P, EU:C:2016:446, t. 27. i 29. do 32. kao i navedenu sudsku praksu).

149 Nadalje, treba precizirati da, protivno tvrdnjama žalitelja, sudska praksa koja prethodi ne povređuje ni pretpostavku nedužnosti zajamčenu člankom 48. stavka 1. Povelje ni načela *in dubio pro reo* i zakonitosti kaznenih djela i kazni. Naime, pretpostavka da društvo majka izvršava odlučujući utjecaj na društvo kći u slučaju da drži sav ili gotovo sav kapital potonjeg ne implicira pretpostavku krivnje jednog ili drugog od tih društava, tako da se njime ne povređuje ni pretpostavka nedužnosti ni načelo *in dubio pro reo*. Što se tiče načela zakonitosti kaznenih djela i kazni, njime se zahtjeva da zakon jasno definira povrede i za njih propisane kazne, a taj je uvjet ispunjen ako pojedinac može znati, iz teksta relevantne odredbe i u slučaju potrebe, pomoću njezina tumačenja od strane sudova, koji akti i propusti dovode do njegove kaznene odgovornosti (presuda od 22. svibnja 2008., Evonik Degussa/Komisija, C-266/06 P, neobjavljena, EU:C:2008:295, t. 39.). Međutim, sudska praksa Suda navedena u točkama 145. do 148. ove presude ne povređuje to načelo.

150 Što se tiče činjenice da novčane kazne nisu raspodijeljene između predmetnih društava, treba podsjetiti da se pojam solidarne odgovornosti za plaćanje novčane kazne, u mjeri u kojoj je ona samo očitovanje *ipso iure* učinka pojma poduzetnika, odnosi samo na poduzetnika, a ne na društva od kojih je sastavljen (presuda od 10. travnja 2014., Komisija i dr./Siemens Österreich i dr., C-231/11 P do C-233/11 P, EU:C:2014:256, t. 57.).

151 Iako iz članka 23. stavka 2. Uredbe br. 1/2003 proizlazi da Komisija može izreći solidarno plaćanje novčane kazne većem broju društava jer su bila dio istog poduzetnika, ni tekst te odredbe ni cilj mehanizma solidarnosti ne dopuštaju zaključak da ta ovlast sankcioniranja obuhvaća, uz određivanje vanjskog odnosa solidarnosti, i određivanje udjela koje moraju platiti solidarni sudužnici u okviru svog unutarnjeg odnosa (presuda od 10. travnja 2014., Komisija i dr./Siemens Österreich i dr., C-231/11 P do C-233/11 P, EU:C:2014:256, t. 58.).

152 Naprotiv, cilj mehanizma solidarnosti ogleda se u činjenici da predstavlja dodatni pravni instrument kojim Komisija raspolaže radi jačanja učinkovitosti svog djelovanja u području naplate novčanih kazni izrečenih zbog povrede prava tržišnog natjecanja, s obzirom na to da taj mehanizam umanjuje rizik insolventnosti za Komisiju kao vjerovnika duga koji predstavljaju te novčane kazne, što pridonosi cilju odvraćanja kojemu općenito teži pravo tržišnog natjecanja, kako je to Opći sud u biti pravilno naveo u točki 325. pobijane presude (presuda od 10. travnja 2014., Komisija i dr./Siemens Österreich i dr., C-231/11 P do C-233/11 P, EU:C:2014:256, t. 59. i navedena sudska praksa).

153 Međutim, određivanje, u okviru unutarnjeg odnosa među solidarnim dužnicima, udjela koji je svaki od njih dužan platiti ne teži ostvarenju tog dvostrukog cilja. Riječ je, naime, o sporu koji se javlja u kasnijem stadiju, koji u načelu više nije od interesa za Komisiju jer joj je jedan ili više od navedenih solidarnih dužnika isplatio cjelokupnu novčanu kaznu. Od Komisije se stoga ne može zahtijevati da određuje takve udjele (vidjeti u tom smislu presudu od 10. travnja 2014., Komisija i dr./Siemens Österreich i dr., C-231/11 P do C-233/11 P, EU:C:2014:256, t. 60. do 64.).

154 Žalitelj u predmetnom slučaju ne osporava da je u vrijeme povrede koja mu se pripisuje bio vlasnik 100% kapitala društava čiji su zaposlenici sudjelovali u predmetnim protutržišnim raspravama u Belgiji, Francuskoj i Austriji te ne tvrdi da je Općem sudu predočio dokaze kojima bi oborio pretpostavku da je izvršavao odlučujući utjecaj na ta društva. Slijedom navedenog i uzimajući u obzir sudsku praksu navedenu u točkama 145. do 153. ove presude, Opći sud je s pravom smatrao da mu je Komisija mogla pripisati protutržišno ponašanje njegovih društava kćeri u Belgiji, Francuskoj i Austriji te mu naložiti solidarno plaćanje novčanih kazni zajedno s potonjim društvima, ne odredivši pritom udjele u iznosu tih novčanih kazni koje bi moralo platiti svako od njih.

155 Naposljetku, treba odbiti argumente žalitelja koji se temelje na nedostatku u obrazloženju pobijane presude. Osobito u pogledu mogućnosti Komisije da žalitelju pripiše postupanja njegovih društava kćeri u Francuskoj i Austriji, treba smatrati da su točke 155. do 165. pobijane presude, kao i točka 284. te presude koja upućuje na njezine točke 97. i 98., u dovoljnoj mjeri obrazložene. Naime, nakon što je podsjetio na sudsku praksu u pogledu pojma gospodarske jedinice, Opći sud naveo je da društvo Villeroy & Boch drži 100% kapitala svojih društava kćeri i da nije nastojalo osporiti pretpostavku da je izvršavalo odlučujući utjecaj na potonje, a zatim je odgovorio na argumente žalitelja koji se temelje na povredi načela zakonitosti kaznenih djela i kazni te pretpostavke nedužnosti. Što se tiče mogućnosti Komisije da žalitelju pripiše postupanje društva Villeroy & Boch Belgija s obzirom na to da je on izvršavao odlučujući utjecaj na to društvo, Opći sud nije bio dužan u pobijanoj presudi zauzeti stajalište o tom pitanju jer žalitelj, protivno njegovim tvrdnjama, nije pred tim sudom osporio tu mogućnost.

156 Stoga treba odbiti sedmi i deveti žalbeni razlog kao neosnovan.

Osmi žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

157 Žalitelj osmim žalbenim razlogom tvrdi da pobijana presuda povređuje članak 101. UFEU-a i članak 53. Sporazuma o EGP-u jer je Opći sud pogriješio kada je utvrdio postojanje jedinstvene, složene i trajne povrede u predmetnom slučaju.

158 Žalitelj u tom pogledu tvrdi, kao prvo, da pravni pojam jedinstvene, složene i trajne povrede kao takav nije spojiv s člankom 101. UFEU-a i člankom 53. Sporazuma o EGP-u pa se stoga ne može primijeniti. Naime, taj pojam nema nikakvu pravnu osnovu u pravu Unije. Osim toga, žalitelj tvrdi da je pobijana presuda nedovoljno obrazložena s obzirom na to da Opći sud nije odgovorio na njegove argumente u tom smislu.

159 Kao drugo, žalitelj tvrdi da su pobijanom presudom, time što je u njoj utvrđeno postojanje jedinstvene povrede u predmetnom slučaju, povrijeđena načela pravičnog suđenja. Naime, budući da je Opći sud smatrao da se žalitelju može pripisati povreda u kojoj nije sudjelovao, ali koja je dio jedinstvene povrede čiji je počinitelj, on se u svrhu osporavanja svojeg sudjelovanja u toj jedinstvenoj povredi ne može uspješno pozivati na činjenicu da nije sudjelovao u toj prvoj povredi i stoga je lišen učinkovitog sredstva obrane. On stoga može osporavati samo činjenicu da je znao za predmetnu povredu.

160 Kao treće, žalitelj podredno smatra da pretpostavke za priznavanje postojanja jedinstvene povrede nisu bile ispunjene u predmetnom slučaju s obzirom na to da Komisija nije odredila mjerodavno tržište i da nije dokazano postojanje odnosa komplementarnosti među različitim postupanjima koja se stavljaju na teret.

161 Kao četvrto, žalitelj smatra da u svakom slučaju zbog postojanja djelomičnih poništenja sporne odluke u pogledu određenih država članica u presudama od 16. runa 2013., Wabco Europe e.a./Commission (T-380/10, EU:T:2013:449), od 16. runa 2013., Keramag Keramische Werke i dr./Komisija (T-379/10 i T-381/10, neobjavljena, EU:T:2013:457), kao i od 16. rujna 2013., Duravit i dr./Komisija (T-364/10, neobjavljena, EU:T:2013:477), i činjenice da je moguće da određeni poduzetnici nisu znali za čitavu povredu ne može postojati sveobuhvatna povreda utvrđena u toj odluci.

162 Komisija zahtijeva da se osmi žalbeni razlog odbije.

Ocjena Suda

163 Uzimajući u obzir sudsku praksu navedenu u točkama 55. do 59. ove presude, kao prvo treba odbiti argumente žalitelja prema kojima je pravni pojam jedinstvene, složene i trajne povrede nespojiv s člankom 101. UFEU-a i člankom 53. Sporazuma o EGP-u te povređuje načela pravičnog suđenja, neovisno o pitanju je li potonji argument dopušten.

164 Kao drugo, treba utvrditi da je Opći sud, protivno tvrdnjama žalitelja, u dovoljnoj mjeri obrazložio tu presudu time što je podsjetio na spomenutu sudsku praksu u točkama 32. do 34., 41., 42. i 46. do 48. pobijane presude.

165 Kao treće, što se tiče žaliteljeva argumenta da pretpostavke za priznanje postojanja jedinstvene povrede u predmetnom slučaju nisu ispunjene jer Komisija nije odredila mjerodavno tržište, treba utvrditi, kao što je to Opći sud u točki 54. pobijane presude s pravom istaknuo, a žalitelj priznao, da okolnost da su tržišta u zemljopisnom i proizvodnom smislu obuhvaćena povredom različita u svakom slučaju ne sprječava da se utvrdi postojanje jedinstvene povrede. Slijedom navedenog, taj je argument u svakom slučaju bespredmetan.

166 Kao četvrto, Opći sud u točkama 63. do 71. pobijane presude nije počinio pogrešku koja se tiče prava time što je smatrao da je Komisija u predmetnom slučaju mogla donijeti zaključak da je postojao jedinstveni cilj koji je upućivao na postojanje jedinstvene povrede. Naime, on je na temelju činjeničnih utvrđenja iznesenih u točkama 66., 69. i 71. pobijane presude u dovoljnoj mjeri dokazao da su različita ponašanja koja se stavljaju na teret imala isti cilj, odnosno da su svi proizvođači kupaonske opreme koordinirali svoje ponašanje u odnosu na trgovce na veliko. U tom pogledu treba istaknuti da, kao što to proizlazi iz spomenutih točaka 66., 69. i 71., pojam zajedničkog cilja, protivno onome što tvrdi žalitelj, nije određen općim upućivanjem na postojanje narušavanja tržišnog natjecanja na tržištima obuhvaćenim povredom, nego upućivanjem na različite objektivne elemente, kao što su središnja uloga koju su trgovci na veliko imali u distribucijskom lancu, karakteristike tog lanca, postojanje koordinacijskih tijela i udruženja za više proizvoda, sličnost provedbe tajnih dogovora i materijalna, zemljopisna i vremenska preklapanja predmetnih djelovanja.

167 Slijedom navedenog nije potrebno dokazati da se djelovanja koja se stavljaju na teret međusobno dopunjuju. Naime, jedinstvena i trajna povreda može se pripisati poduzetnicima koji nisu konkurenti i ne zahtijeva sustavno razgraničavanje mjerodavnih tržišta. Žalitelj je, s jedne strane, odgovoran za izravno sudjelovanje u povredi koja se stavlja na teret, i, s druge strane, za neizravno sudjelovanje u istoj, s obzirom na to da je znao za sva protupravna ponašanja koja su planirali ili proveli drugi sudionici u predmetnom zabranjenom sporazumu radi ostvarivanja istih ciljeva ili ih je mogao razumno predvidjeti i bio je spreman snositi povezani rizik. Općem sudu stoga se ne može prigovoriti jer je smatrao da Komisija nije počinila pogrešku time što je zaključila da u predmetnom slučaju postoji jedinstvena i trajna povreda.

168 Naposljetku, što se tiče argumentacije o djelomičnim poništenjima sporne odluke u okviru drugih predmeta povezanih s predmetnim zabranjenim sporazumom, treba podsjetiti da je ocjena dokaza u pogledu različitih nacionalnih tržišta u isključivoj nadležnosti Općeg suda. U mjeri u kojoj se tom argumentacijom nastoji osporiti postojanje jedinstvene, složene i trajne povrede, treba istaknuti, kao što je bilo navedeno u točki 62. ove presude, da činjenica da je Opći sud djelomično poništio spornu odluku u dijelu u kojem se odnosi na sudjelovanje u ustanovljenoj povredi određenih predmetnih poduzetnika na određenim tržištima u zemljopisnom smislu u određenim razdobljima nije dovoljna da bi se dovelo u pitanje utvrđenje Općeg suda u pogledu postojanja sveobuhvatnog plana koji obuhvaća tri podskupine proizvoda i šest predmetnih država članica i istovjetnog cilja kojim se narušava tržišno natjecanje.

169 Slijedom navedenog, osmi žalbeni razlog treba odbiti kao djelomično bespredmetan i djelomično neosnovan.

Deseti i jedanesti žalbeni razlozi

Argumentacija stranaka

170 Žalitelj se desetim žalbenim razlogom poziva na pogrešku koja se tiče prava koju je počinio Opći sud time što nije u potpunosti izvršio svoju ovlast neograničenog nadzora koja mu se dodjeljuje.

171 Naime, Opći je sud u pobijanoj presudi, protivno zahtjevu žalitelja, izvršio samo nadzor zakonitosti određivanja iznosa novčane kazne.

172 Međutim, žalitelj smatra da su zbog razloga pravne sigurnosti i radi jamčenja prava na pravično suđenje Opći sud i Sud u svakom predmetu koji se vodi pred njima u vezi s određivanjem novčane kazne ili periodičnog penala od strane Komisije dužni stvarno izvršiti nadzor u okviru neograničene nadležnosti koja im je dodijeljena na temelju članka 31. Uredbe br. 1/2003, osobito u okolnostima u kojima nijedno pravno pravilo ne predviđa usklađivanje sankcija i u kojima je Komisija primijenila tri različite metode za izračunavanje novčanih kazni za razdoblje od 1998. do 2006.

173 Osim toga, žalitelj smatra da Opći sud u predmetnom slučaju nije obavio neovisno provjeru prvotnog iznosa novčane kazne i da je ona trebala biti smanjena u okviru izvršavanja njegove neograničene nadležnosti s obzirom na težinu povrede, koja se odnosi samo na ograničen broj većinom malih država članica. U tom smislu nerazumljivo je zašto je Komisija sankcionirala postupanja koja se stavljaju na teret u predmetnom slučaju strože nego istovrsne zabranjene sporazume koji su obuhvaćali cjelokupno područje Europskog gospodarskog prostora. Osim toga, Opći sud trebao je dodijeliti žalitelju smanjenje iznosa novčane kazne zbog povrede načela razumnog roka zbog prekomjerne duljine upravnog postupka, koji je ukupno trajao gotovo šest godina.

174 Žalitelj se šestim žalbenim razlogom poziva na povredu načela proporcionalnosti. On u tom pogledu smatra da je Opći sud pri određivanju težine povrede dužan uzeti u obzir učinke predmetne povrede na tržištu, kao i prihod ostvaren na obuhvaćenim tržištima, što on nije učinio.

175 Opći sud također je trebao provjeriti je li iznos novčanih kazni određenih spornom odlukom proporcionalan u apsolutnom smislu, što nije slučaj jer je prihod obuhvaćen povredom 115 milijuna eura, dok ukupni iznos novčanih kazni iznosi 71,5 milijuna eura.

176 Žalitelj stoga od Suda zahtijeva da ispravi te nezakonite propuste Općeg suda i smanji iznos novčanih kazni.

177 Komisija zahtijeva da se deseti i jedanaesti žalbeni razlozi odbiju.

Ocjena Suda

178 Prema ustaljenoj sudskoj praksi nadzor nad zakonitosti uspostavljen člankom 263. UFEU-a podrazumijeva ovlast suda Unije da izvrši nadzor činjeničnih i pravnih elemenata pobijane odluke s obzirom na argumente koje je istaknuo tužitelj, kao i ovlast ocjene dokaza, poništenja te odluke i izmjene iznosa novčanih kazni (vidjeti presudu od 10. srpnja 2014., Telefónica i Telefónica de España/Komisija, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, t. 53. kao i navedenu sudsku praksu).

179 Nadzor nad zakonitosti upotpunjen je neograničenom nadležnošću koja je sudu Unije priznata člankom 31. Uredbe br. 1/2003, sukladno članku 261. UFEU-a. Takva nadležnost omogućuje sudovima, osim pukog nadzora zakonitosti tih novčanih kazni, zamjenu ocjene Komisije vlastitom i stoga ukidanje, smanjenje ili povećanje izrečene novčane kazne ili periodičnog penala (vidjeti presudu od 8. prosinca 2011., Chalkor/Komisija, C-386/10 P, EU:C:2011:815, t. 63. i navedenu sudsku praksu).

180 Kako bi u pogledu novčane kazne udovoljio zahtjevima nadzora neograničene nadležnosti u smislu članka 47. Povelje, sud Unije dužan je u izvršavanju svojih ovlasti iz članaka 261. i 263. UFEU-a ispitati svaki pravni ili činjenični prigovor kojim se želi dokazati da iznos novčane kazne nije u skladu s težinom i trajanjem povrede (vidjeti presudu od 18. prosinca 2014., Komisija/Parker Hannifin Manufacturing i Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, t. 75. kao i navedenu sudsku praksu).

181 Međutim, izvršavanje te neograničene nadležnosti ne znači da se nadzor provodi po službenoj dužnosti, a postupak pred sudovima Unije je kontradiktoran. Na tužitelju je načelno obveza isticanja tužbenih razloga protiv pobijane odluke i podnošenja dokaza u prilog tim razlozima (vidjeti presudu od 18. prosinca 2014, Komisija/Parker Hannifin Manufacturing i Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, t. 76. kao i navedenu sudsku praksu).

182 S tim u vezi treba istaknuti da nepostojanje obveze nadzora cjelokupne pobijane odluke po službenoj dužnosti ne narušava načelo djelotvorne sudske zaštite. Naime, u kontekstu poštovanja tog načela nije nužno da Opći sud po službenoj dužnosti pristupi novom sveobuhvatnom preispitivanju spisa, iako jest dužan odgovoriti na istaknute tužbene razloge i izvršiti nadzor pravnih i činjeničnih elemenata (vidjeti presudu od 8. prosinca 2011., Chalkor/Komisija, C-386/10 P, EU:C:2011:815, t. 66.).

183 Osim toga, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, Opći sud je jedini nadležan nadzirati način na koji je Komisija u svakom pojedinačnom slučaju ocijenila težinu nezakonitih ponašanja. Cilj nadzora koji Sud obavlja u žalbenom postupku je, s jedne strane, ispitati u kojoj je mjeri Opći sud na pravno ispravan način uzeo u obzir sve ključne čimbenike za ocjenu težine razmatranog ponašanja s obzirom na članak 101. UFEU-a i članak 23. Uredbe br. 1/2003 i, s druge strane, provjeriti je li Opći sud u dovoljnoj mjeri odgovorio na sve argumente koji su istaknuti u prilog zahtjevu za smanjenje iznosa novčane kazne. Težinu povrede prava tržišnog natjecanja Unije treba utvrditi s obzirom na mnogobrojne elemente, kao što su odvraćajući učinak novčanih kazni, posebne okolnosti predmeta i njegov kontekst, uključujući ponašanje svakog poduzetnika, ulogu koju je svaki od njih imao u uspostavljanju zabranjenog sporazuma, dobit koju su mogli ostvariti, njihovu veličinu i vrijednost robe

obuhvaćene sporazumom, kao i rizik koji povrede takve vrste predstavljaju za ciljeve Unije (vidjeti u tom smislu presudu od 11. srpnja 2013., Team Relocations i dr./Komisija, C-444/11 P, neobjavljena, EU:C:2013:464, t. 95., 99. i 100.).

184 Osim toga, nije na Sudu, kada odlučuje o pravnim pitanjima u okviru žalbe, da zbog pravičnosti zamijeni svojom ocjenom ocjenu Općeg suda koji je na temelju svoje neograničene nadležnosti odlučio o iznosu novčanih kazni izrečenih poduzetnicima zbog njihove povrede prava Unije. Stoga samo ako Sud ocijeni da je iznos sankcije ne samo neprimjeren nego i prekomjeran do te mjere da je neproporcionalan, može se utvrditi da je Opći sud počinio pogrešku koja se tiče prava zbog neprimjerenosti iznosa novčane kazne (vidjeti osobito presudu od 30. svibnja 2013., Quinn Barlo i dr./Komisija, C-70/12 P, neobjavljena, EU:C:2013:351, t. 57. kao i navedenu sudsku praksu).

185 Deseti i jedanaesti žalbeni razlog treba ispitati upravo s obzirom na tu sudsku praksu.

186 Međutim, iz spomenute sudske prakse jasno proizlazi, kao prvo, da se nadzor na temelju neograničene nadležnosti odnosi samo na izrečenu sankciju, a ne na cjelokupnu pobijanu odluku i, kao drugo, da ni neograničena nadležnost ni nadzor nad zakonitosti ne podrazumijevaju nadzor po službenoj dužnosti, što znači da se u okviru njih ne zahtijeva da Opći sud po službenoj dužnosti pristupi novom sveobuhvatnom preispitivanju spisa, neovisno o tužbenim razlozima koje je istaknuo tužitelj.

187 U predmetnom slučaju treba utvrditi da je Opći sud, počevši od točke 335. pobijane presude, zaista izvršio nadzor nad iznosom novčane kazne, odgovorio na različite argumente žalitelja i, u točkama 397. do 402. te presude, odlučio o zahtjevu za smanjenje novčane kazne, što znači da nije samo izvršio nadzor nad zakonitosti tog iznosa, protivno onome što tvrdi žalitelj. Opći sud u tom je pogledu osobito istaknuo, u točki 384. spomenute presude, da je koeficijent od 15% utvrđen u okviru koeficijenata za „težinu povrede" i „dodatni iznos" predstavljao najmanji iznos s obzirom na osobito tešku narav predmetne povrede, nakon čega je u točkama 397. do 401. te presude zaključio da ni jedan dokaz koji su žalitelji podnijeli u prvostupanjskom postupku ne opravdava smanjenje iznosa novčane kazne.

188 Što se konkretno tiče ispitivanja težine povrede koja se stavlja na teret, treba utvrditi da je Opći sud u točki 381. pobijane presude među ostalim uputio na točku 23. Smjernica iz 2006., u kojoj se navodi da „horizontalni sporazumi o određivanju cijena, podjeli tržišta te ograničenju proizvodnje, koji su obično tajni, po svojoj su naravi među najtežim oblicima ograničavanja tržišnog natjecanja. Sa stajališta politike tržišnog natjecanja, njih se kažnjava visokim novčanim kaznama. Stoga je udio vrijednosti prihoda od prodaje koji se uzima u obzir u takvim slučajevima povreda u pravilu u gornjem dijelu tog raspona". Opći je sud u točki 383. spomenute presude iznio obrazloženje koje je Komisija navela u uvodnoj izjavi 1211. sporne odluke, u skladu s kojim je horizontalno usklađivanje cijena po samoj svojoj naravi jedno od najštetnijih ograničenja tržišnog natjecanja, a povreda predstavlja jedinstvenu, trajnu i složenu povredu koja obuhvaća šest država članica i odnosi se na tri podskupine proizvoda, nakon čega je u točki 384. pobijane presude utvrdio da je predmetna povreda osobito teška i opravdava primjenu koeficijenta za težinu od 15% i, u točki 385. spomenute presude, da je žalitelj bio dio „središnje skupini poduzetnika" koji su proveli utvrđenu povredu.

189 Budući da je na taj način uzeo u obzir sve relevantne čimbenike za ocjenu težine povrede koja se stavlja na teret, pri čemu su horizontalno usklađivanje cijena i žaliteljevo sudjelovanje u tome uostalom dokazani, i s obzirom na to da je odgovorio na argumente žalitelja u vezi s tim, Opći sud nije počinio pogrešku koja se tiče prava i ispunio je svoju obvezu djelotvornog sudskog nadzora sporne odluke.

190 Što se tiče ocjene prekomjernog trajanja upravnog postupka, treba podsjetiti da iako Komisijina povreda načela poštovanja razumnog roka može opravdati poništenje odluke koju je donijela u upravnom postupku na temelju članaka 101. i 102. UFEU-a ako je istodobno dovela do povrede prava obrane dotičnog poduzetnika, takva povreda načela razumnog roka, ako je dokazana, ne može dovesti do smanjenja iznosa izrečene novčane kazne (vidjeti osobito presude od 9. lipnja

2016., CEPSA/Komisija, C-608/13 P, EU:C:2016:414, t. 61., i od 9. lipnja 2016., PROAS/Komisija, C-616/13 P, EU:C:2016:415, t. 74. kao i navedenu sudsku praksu). Međutim, u predmetnom slučaju nije sporno, kao što to proizlazi iz točke 173. ove presude, da žalitelj svojim argumentom da je Opći sud počinio pogrešku prilikom ocjene prekomjernosti trajanja upravnog postupka nastoji samo ishoditi smanjenje iznosa novčane kazne koja mu je izrečena.

191 Slijedom navedenog, taj argument treba odbiti kao bespredmetan, neovisno o njegovoj osnovanosti.

192 Naposljetku, što se tiče proporcionalnosti iznosa izrečene novčane kazne, žalitelj ne iznosi ni jedan argument kojim bi dokazao da je iznos izrečene sankcije neprimjeren ili prekomjeran. U tom smislu treba odbiti argument da je iznos novčane kazne od 71,5 milijuna eura neproporcionalan u odnosu na prihod obuhvaćen zabranjenim sporazumom u iznosu od 115 milijuna eura. Naime, u predmetnom je slučaju nesporno da je konačni iznos novčane kazne smanjen tako da ne prelazi 10% ukupnog prihoda koji je žalitelj ostvario u prethodnoj poslovnoj godini, sukladno članku 23. stavku 2. Uredbe br. 1/2003. Samim se tim ograničenjem osigurava da iznos te novčane kazne nije neproporcionalan u odnosu na veličinu poduzetnika određenu na temelju njegova ukupnog prihoda (vidjeti u tom smislu presudu od 28. lipnja 2005., Dansk Rørindustri i dr./Komisija, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P do C-208/02 P i C-213/02 P, EU:C:2005:408, t. 280. do 282.)

193 S obzirom na prethodna razmatranja, deseti i jedanaesti žalbeni razlog treba odbiti kao djelomično bespredmetan i djelomično neosnovan.

194 Budući da ni jedan žalbeni razlog koji je istaknuo žalitelj nije prihvaćen, žalbu treba odbiti u cijelosti.

Troškovi

195 Na temelju članka 184. stavka 2. Poslovnika Suda, kad žalba nije osnovana, Sud odlučuje o troškovima. U skladu s člankom 138. stavkom 1. istog poslovnika, koji se na temelju članka 184. stavka 1. tog poslovnika primjenjuje na žalbeni postupak, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove. Budući da žalitelj nije uspio u postupku te s obzirom na to da je Komisija zatražila da on snosi troškove, treba mu naložiti snošenje troškova.

Slijedom navedenoga, Sud (prvo vijeće) proglašava i presuđuje:

1) Žalba se odbija.

2) Društvu Villeroy & Boch AG nalaže se snošenje troškova.

Potpisi